

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

A Long-erdő (HUBN20081) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Jósvafő
2014

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
Ügyfél

BioAqua Pro Kft.
Zöld Akció Egyesület
Partner

Szakmai koordinátor
dr. Boldogh Sándor
dr. Juhász Péter
Farkas Tünde

Vezető szakértők
Felházi László
dr. Kiss Béla
Krajnyák Cecília

Közreműködő szakértők
Barati Sándor, Barati Balázs
dr. Boldogh Sándor
Deli Tamás
Demeter Zoltán
dr. Estók Péter
Farkas Emese, Farkas Roland, Farkas Tünde
dr. Gulyás Gergely
Hegyessy Gábor
Huber Attila
Hudák Katalin
dr. Juhász Péter
Kiss József
Ludányi Mercédesz
Málnás Kristóf
Mizsei Edvárd
dr. Müller Zoltán
dr. Malatinszky Ákos
Spéder Ferenc
dr. Sum Szabolcs
Tóth Viktor
Virók Viktor, Visnyovszky Tamás, Zsolyomi Tamás

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv.....	2
1. A terület azonosító adatai.....	3
1.1 Név.....	3
1.2. Azonosító kód.....	3
1.3. Kiterjedés.....	3
1.4.A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	3
1.4.1.Jelölő élőhelyek (kiemelt jelentőségű jelölő élőhely*).....	3
1.4.2. Jelölő fajok (kiemelt jelentőségű jelölő faj*).....	3
1.5. Érintett települések.....	4
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	4
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	5
1.7.1.Természetvédelmi kezelési terv.....	5
1.7.2. Településrendezési eszközök.....	5
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	5
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	6
1.7.5. Halgazdálkodási tervek.....	6
1.7.6. Vízügytő-gazdálkodási terv.....	6
2.Veszélyeztető tényezők	7
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	13
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	13
3.2. Kezelési javaslatok.....	13
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	13
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	53
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	53
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	54
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	59
3.3.3. Pályázatok	62
3.3.4. Egyéb.....	62
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	62
3.4.1. A kommunikáció eddig megvalósult tevékenységei, alkalmazott eszközei.....	62
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	64
3. Térképek.....	69

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1 Név

Tervezési terület neve:	Long-erdő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjKTT)
--------------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20081
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	3159,72 ha
---------------------------------------	------------

1.4.A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek (kiemelt jelentőségű jelölő élőhely*)

- 91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- 3150 - Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel
- 6440 - Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei
- 91F0 - Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmenion minoris*)

1.4.2. Jelölő fajok (kiemelt jelentőségű jelölő faj*)

- széles tavicsíkbogár (*Graphoderus bilineatus*)
- lápi szitakötő (*Leucorrhina pectoralis*)
- erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*)
- tompa folyamkagyló (*Unio crassus*)
- díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)
- zempléni futrinka (*Carabus zawadzskii*)
- nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- vágó csík (*Cobitis taenia*)
- halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)
- széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*)
- selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*)
- réti csík (*Misgurnus fossilis*)
- törpecsík (*Sabanejewia aurata*)

- mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- vidra (*Lutra lutra*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Érintett megye	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
Alsóberecki	Borsod-Abaúj-Zemplén	44,42	1,4
Felsőberecki	Borsod-Abaúj-Zemplén	53,54	1,7
Sárospatak	Borsod-Abaúj-Zemplén	521,96	16,5
Sátoraljaújhely	Borsod-Abaúj-Zemplén	2362,1	74,8
Vajdácská	Borsod-Abaúj-Zemplén	177,7	5,6
Összesen:		3159,72	100

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
országos jelentőségű védett természeti terület (Természet védelmi Terület, TT)	275/TT/	Long-erdő	A tárgyi Natura 2000 területből 1104,98 ha.	27/1996. (X.9.) KTM rendelet
Különleges madárvédelmi terület	HUBN 10001	Bodrozug-Kopasz-hegy-Taktaköz	A tárgyi Natura 2000 területből 3043,39 ha	14/2010. (V.11) KvVM rendelet
Országos ökológiai hálózat		Országos ökológiai hálózat	A tárgyi Natura 2000 terület teljes egészében az országos ökológiai hálózat övezet része. Nagyobb részben magterületet és minimális részben puffer terület besorolással.	2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
Történeti táj		Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék történeti táj	A tárgyi Natura 2000 területből Sárospatak és Sátoraljaújhely települések külterülete.	5/2012. (II. 7.) NEFMI rendelet
Világörökségi helyszín és védőövezete		Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj világörökségi helyszín és védőövezete	A tárgyi Natura 2000 területből Sárospatak és Sátoraljaújhely települések külterülete. világörökség terület védőövezetben helyezkedik el.	2002. június 29. UNESCO határozat

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A Long-erdő Természetvédelmi Területre vonatkozóan korábban készült természetvédelmi kezelési terv, de jogszabályi kihirdetése nem történt meg.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Település	Végleges rendezési terv/építési szabályzat	Határozatszám
Alsóberecki	2008.	6/2008. (IV. 15) Önk. rendelet
Felsőberecki	2006.	5/2006 (III.30.) Önk. rendelet
Sárospatak	2002.	11/2002. (VII.4) Önk. rendelet
Sátoraljaújhely	2005.	8/2005. (V.2.) Önk. rendelet
Vajdácaska	2007.	6/2007. (VI.29) Önk. rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

A jelenleg érvényben levő körzeti erdőtervet a már hatályát veszített 1996. évi LIV. tv. alapján készítették el. A természetmegőrzési területet érintő körzeti erdőtervet (a körzet nevét, az érintett településeket, az erdőterület-adatokat és az erdőtervezések évét) az alábbi táblázat foglalja össze:

Erdőtervezési körzet	Érintett települések	Aktuális erdőterület (ha)	Erdőtervezés éve	Következő erdőtervezés éve
Sárospataki	Sátoraljaújhely	970,63	2006	2015
Összesen:		970,63		

Az erdőgazdálkodók részére kiadott erdőgazdálkodási üzemtervek (a 2009. évi XXXVII. tv. életbelépése után: erdőtervek) elvi szintű érvényessége a korábbi erdőtervezés évét követő évtől számított 10 év, de az új erdőtervek az érvényesség lejártától függetlenül már az új ütemezés szerint készülnek (ha a régi erdőterv lejárt, az új pedig nem készült el, akkor a gazdálkodó erdőterv-megállapítás révén biztosíthatja folyamatos gazdálkodói tevékenységét).

Jelenleg érvényben lévő erdőterv:

A Sárospataki Erdészeti igazgatóság Erdőgazdálkodási Egység körzeti erdőterve 2006. január-2014. december 31. Törzskönyvi száma: 29/2006.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- A II/3 Zempléni Nagyvadas Vadgazdálkodási Körzet és a II/4 Előhegységi és folyóvölgyi vadgazdálkodási körzet 10 éves körzeti vadgazdálkodási terve Érvényessége: 2013. március 1. - 2014. február 28. Jóváhagyta: B.- A. - Z. megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága Jóváhagyta: Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Miniszter
- A Spartacus 2007. Vadásztársaság (4400 Nyíregyháza Belső Krt. 61.) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2013. március 1. – 2014. február 28. Jóváhagyta: B.-A.-Z. megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóság, Miskolc Blaskovics u. 24.
- Bodrogzug Vadásztársaság (3980 Sátoraljaújhely Új út 7.) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2013. március 1. – 2014. február 28. Jóváhagyta: B.-A.-Z. megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóság, Miskolc Blaskovics u. 24.
- Sárospatak Kossuth Vadásztársaság (3950 Arany J. út 26.) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2013. március 1. – 2014. február 28. Jóváhagyta: B.-A.-Z. megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóság, Miskolc Blaskovics u. 24.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Halászati hasznosítók:

- Bodrog Tó Kft. (3985 Alsóberecki Arany J. út 49 - Alsóberecki Holt-Bodrog
- Tiszavirág Halászati Szövetkezet (3910 Tokaj Bajcsy Zs. út 5.) – Alsóberecki holtág és Bodrogzugi I. főcsatorna (Zsaró-ér)
- Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága (3758 Jósavafő Tengerszem oldal 1.) – Sátoraljaújhelyi Hosszú-tó
- Pap-tó Alsóberecki 053- Tokaji Ferenc Sporthalász és Horgász Egyesület

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

A területet két vízyűjtő-gazdálkodási alegység is érinti.

- 2-4. Bodroglakó alegység Vízyűjtő-gazdálkodási terve 2010. Közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság (VKKI) és Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság
- 2-5. Tokaj-Hegyalja vízyűjtő-gazdálkodási alegység Vízyűjtő-gazdálkodási terve 2010 Közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság és Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság

2.Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentő-sége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.03	Kaszálás felhagyása, hiánya	M	2	Folyóvölgyeink Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei (6440,): A kaszálás elmaradásával felszaporodhatnak a magas körös gyomok és adventívek (<i>Amorpha fruticosa</i>), valamint teljesen egyeduralkodóvá válhat a nád (<i>Phragmites australis</i>) is. A szukcesszió is megindul.
A04.01.	Intenzív legeltetés	L	2	Folyóvölgyeink Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei (6440,): a túllegeltetés miatti taposási kár és zombékosodás veszélyezteti az élőhelyeket.
B02	Erdőgazdálkodás (beleértve az ültetvényeket is)	H	20	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas körös (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>), keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i>, <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i>, <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>) (91E0*, 91F0), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>): A ligeterdőt, és a hozzájuk kötődő jelölő fajokat veszélyezteti a tarvágás, azután a nem megfelelő erdőtelepítésben a nem őshonos fajok alkalmazása. Ennek hatására a terület a természetes jellegét teljes mértékben elveszítheti. Az őshonos faállományokat érintő tarvágás is jelentős kárt okozhat, az utána kialakuló cserjés, melegágya lehet inváziós fajok előfordulásának, mint a japán keserűfű (<i>Fallopia japonica</i>) vagy a zöld juhar (<i>Acer negundo</i>) és az amerikai kőris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>). A díszes tarkalepke (<i>Eupydryas maturna</i>) az erdőszegélyek és erdei tisztások faja, számára az őshonos állományokat érintő tarvágás, valamint a nagy területű, rövid idő (5-15 év) alatt végrehajtott fokozatos felújítógátások helyett a szállaló vágás alkalmazása megfelelőbb. Élőhelyét veszélyezteti az erdei tisztások, illetve tisztás jellegű, jelenleg VI erdőtervi jelű, ideiglenes és állandó vízállások szegélyzónájában található tisztás jellegű területek amerikai kőrissel, zöld juharral, gyalogakáccal történő olykor 100%-os fedettsége. A zempléni futrinka (<i>Carabus zawadzskii</i>) röpképtelen imágói és lárvái az erdők erdőszegélyek avarszintjében és felső talajszintjében élnek. Az erdőgazdálkodásban használt nehéz járművek taposásukkal talaj-tömörítésükkel a futrinka-fajok (további védett Carabus-fajok) élőhelyeit tönkreteszik. Kiterjedt erdőirtások a talajszinten jellemző mikroklimát megváltoztatják, a futrinkáknak fontos táplálék-spektrumot adó csiga-fauna összetételét kedvezőtlen irányba tolják el. Megváltozik az erdei talaj hő és vízháztartása. Az erdő mesterséges újratelepítések során talaj bolygatása által is megváltozik a faj számára kedvező biotóp. Szegélycserje-irtás kimondottan ártalmas az éppen ezt az élőhelyet kedvelő zempléni futrinkára (<i>Carabus zawadzskii</i>) és díszes tarkalepkére (<i>Eupydryas</i>

				<i>matura</i>). Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>), keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i>, <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i>, <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>) (91E0*, 91F0) esetében a holtfák eltávolításával a madarak odúkészítő lehetőségei szűnnek meg, valamint a rovarvilág fajgazdagsága nagymértékben csökken. A nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) lárvái is a holtfát igénylik, ezért a populációjának fennmaradását az erdőben maradó holt faanyag biztosítja. A faanyag eltávolítása a bogár szaporodási esélyeit rontja.
L08	Árvíz (természetes folyamat)	M	4,5	A zempléni futrinka (<i>Carabus zawadzskii</i>) élőhelyei magasabb árvizek által elöntésre kerülnek, ami erősen veszélyezteti a repülésre képtelen faj kis kiterjedésű populációinak fennmaradását. A Bodrog alsóbb szakaszának megduzzasztása, a mindenkorai árvizek elvonulásának lassítása árt a long-erdei zempléni futrinka populációnak. A nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>) lárvák élőhelyei magasabb árvizek által elöntésre kerülnek, a röpképtelen lárvák elpusztulnak. Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei (6440): A tartós vízborítás, hasonlóan más hazai folyó menti területekhez is a vegetáció teljes átalakulását okozza.
K02	Természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok	L	1	Lápi szitakötő (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>), széles tavicsíkbogár (<i>Graphoderus bilineatus</i>): Az emerz mocsári növényzet túlzott előretörésével és a hínaras foltok beszűkülésével, eltűnésével, valamint a feltöltődés következtében fellépő térfogatcsökkenés miatt egyre inkább valószínűsíthető nyári kiszáradással az élőhely alkalmatlanná válik ezen fajok számára.
K03.04	Ragadozás (predáció)	L	2	A futrinkákat (<i>Carabus spp.</i>), köztük a zempléni futrinkát (<i>Carabus zawadzskii</i>) is számos állatfaj fogyasztja. Főként a vaddisznók, a borzok, a talajon is táplálkozó gólyák és gémfélék, harkály-, varjú- és rigófajok, amelyek számának emelkedése jelentősen csökkentheti a védett futrinkák számát. A területen gyakori nagyobb békafajok (barna varangy, zöld varangy, barna ásobéka és a Rana-fajok szintén potenciális predátorai a zempléni futrinkának. A rovarokat fogyasztó kisemlősök ugyancsak sokat elpusztíthatnak a futrinkák imágóiból, lárváiból.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	2	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0*), folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei (6440): A vaddisznók dagonyázó helyé alakíthatják a terület mélyebb pontjait, a cserjéket szinte kiirtják és az aljnövényzetet is megsemmisítik vagy teljesen elgyomosítják azokat. Zavarják a mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>) élőhelyeit, elpusztítják tojásait.
I01	Idegenhonos, inváziós fajok	H	20	Minden jelölő élőhelyen (6440, 91E0* és 91F0) és a díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>) számára is

	jelentése			jelentős kárt okoz az inváziós növényfajok előfordulása és elszaporodása, mint az aranyvessző (<i>Solidago sp.</i>) fajok, a japán keserűfű (<i>Fallopia japonica</i>), a gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>). Ehhez a folyamathoz a fás élőhelyeken a fehér akác (<i>Robinia pseudacorus</i>), az amerikai köris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>) és a zöld juhar (<i>Acer negundo</i>) is hozzájárul. Utóbbi két fafaj jelentősen szennyezi az egykori legelő- és kaszálórétek területét is.
J02	Problémát jelentő őshonos fajok	M	3	Minden jelölő élőhelyen (6440, 91E0* és 91F0) főleg bolygatás következtében elsősorban a gyepszintben egyes hazai fajok özönnövényként felszaporodhatnak, mint a siskanád tippán (<i>Calamagrostis epigeios</i>), a hamvas szeder (<i>Rubus caesius</i>), ami sem természetvédelmi sem gazdasági szempontból nem kívánatos. A területen a fajszám elszegényedik, a széna minősége leromlik.
J02	Emberi hatásra változó vízáramlási viszonyok	H	15	Erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>), tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>): Vízkár elhárítási célból a mederben végzett kotrási munkálatok károsítják az állományokat. A természetes hidrológia viszonyok módosítása a változatos áramlási terek csökkenése és az élőhelyek homogenizálódása révén csökkenti a megtelepedésre alkalmas élőhelyek kiterjedését. A visszaduzzasztás az érintett szakaszokon az élőhelyi adottságok szuboptimálissá válását eredményezik a fajok számára, ebből következően a duzzasztó műtárgy fölött kialakuló hidrológiai viszonyok drasztikusan csökkentik a fajok számára alkalmas élőhelyek kiterjedését az érintett szakaszon. Jelölő halfajok esetében alapvető fontosságú a hosszirányú átjárhatóság biztosítása az érintett folyószakaszon. Duzzasztás talajvízszint emelkedést indikáló tulajdonsága a Carabus zawadzskii-t károsítja. A duzzasztás miatt a lefolyási viszonyok megváltozása fokozott üledéklerakódást eredményez a felső szakaszon, amely kedvezőtlen a halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>), a széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>), a selymes durbincs (<i>Gymnocephalus schraetzer</i> és a törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>) szaporodása szempontjából, mert azok csak szemcsés (kavicsos) üledékre tudnak ikrázni, finom iszapra nem. Tompá folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>): A mezőgazdasági célú vízkivétel hatására döntően a vízkivétel alvizen a vízkivétel időszakában kisebb vízhozam detektálható, mint vízkivétel nélkül detektálható lenne. Ezen az alvízi szakaszon fokozódik a part menti régióban a kiszáradás veszélye és tartóssága, ami a tompa folyamkagyló élőhelyeinek beszűkülésével jár és rontja az alvízi szakaszon a faj életfeltételeit.
J02.10	vízi és part menti vegetáció kezelése csatornázási célokból	M	2,5	Erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>), európai vidra (<i>Lutra lutra</i>) mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>) és jelölő halfajok: A vízi és vízparti vegetációt érintő fenntartási munkák csökkentik a fajok számára meghatározó, természetes élőhelyfoltok (vízbe lógó fák, gyökerek,

				az erdei szitakötő számára a vízzel érintkező őshonos (ágyszárúak) nagyságát. Széles tavicsíkbugár (<i>Graphoderus bilineatus</i>): Vízvár elhárítási célból kiirtott vegetáció a mentett oldali területekre eső élőhelyek esetében megszűnik a szabad (keresztirányú) átjárhatóság és az árvizek átöblítő hatása, ami a faj megtelepedése szempontjából a potenciális élőhelyek megszűnését eredményezheti.
J03.01	tipikus élőhelyi adottságok csökkenése vagy megszűnése	M	7	Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>), vidra (<i>Lutra lutra</i>): A területen az élőhelyek átalakulása, a kétoldali partvédő művek által lefedett területek miatt a természetes élőhelyek csökkenése veszélyezteti a fajokat.
				Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150): A bekerülő szennyező anyagoktól és mennyiségétől függően a vegetáció károsodása, fajösszetételének megváltozása, eutrofizáció következik be. A vízi növények minden vízminőség változásra szinte azonnal reagálnak, ezért is alkalmasak a vízminőség indikálására. Kis mértékben a szennyezések a ligeterdőket (91E0*) is veszélyeztetik.
F02	halászat, vízi erőforrások kiaknázása	L	2	A Natura 2000 jelölő halfajok esetében azért veszélyeztető tényező, mivel a terület több holtága és csatornája halászati víztér és a gazdasági halfajok mellett a jelölő fajok is óhatatlanul bekerülnek a kihalászottak közé.
K05.01.	állatok csökkenő termékenysége / genetikai leromlása (beltersítés)	M	15	Túl kis populációméret a zempléni futrinka (<i>Carabus zawadzskii</i>), széles tavicsíkbugár (<i>Gymnocephalus baloni</i>)
Kívülről érkező hatás				
H01	Felszíni vizek szennyezése	M	3	Erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>), lápi szitakötő (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>), tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>), európai vidra (<i>Lutra lutra</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>) és jelölő halfajok (vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>), széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>), selymes durbincs (<i>Gymnocephalus schraetzer</i>), réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>) törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>): Nagy érzékenységet mutatnak a vízszennyezéssel szemben és érzékenyen reagálnak a víz oldott oxigéntartalmának megváltozására. Különösen a határon túlról érkező nagy mennyiségű szennyezések jelentős veszélyforrások.
E03	Szemét, hulladék	L	2	A Bodrogon nagyon sok „darabos hulladék” elsősorban pillepalack, műanyagflakon úszik. Erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>), tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>) vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>): A fajok nagy érzékenységet a vízszennyezéssel szemben és érzékenyen reagálnak

				a víz oldott oxigéntartalmának megváltozására. Különösen a határon túlról érkező nagy mennyiségű szennyezések jelentős veszélyforrások. Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150): A bekerülő szennyező anyagoktól és mennyiségétől függően a vegetáció károsodása, fajösszetételének megváltozása. A vízi növények minden vízminőség változásra szinte azonnal reagálnak, ezért is alkalmasak a vízminőség indikálására.
--	--	--	--	--

Jelmagyarázat: H: magas jelentőségű, M: közepes jelentőségű, L: alacsony jelentőségű

Potenciális veszélyeztető tényezők

Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
B04	Biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata (erdészet)	L	2,5	Zempléni futrinka (<i>Carabus zawadzskii</i>): Növényvédelmi célú vegyszeres kezelések (pl. gyapjaslepke hernyók elleni permetezés) hatása árthat a talajlakó futrinkákra, mivel ezek imágói már április hónapban a felszínen mozognak. Az alkalmazott szerek hatása bogár-populációkra nincs kellőképpen bevizsgálva.
K05.01	állatok csökkenő termékenysége/genetikai leromlása (beltersítés)	L	2	A zempléni futrinka (<i>Carabus zawadzskii</i>) Long-erdőbeli állományai nagyon kicsik, térben elszigetelődtek a Zempléni-hegység kiterjedt állományaitól. A folyó puhafa-ligetes ártere valószínűleg nem optimális a zempléni futrinka terjedéséhez, esetleg csak véletlenszerű egyed-sodródást okozhatnak az áradások
J02.01	talajfeltöltés, lecsapolás, kiszáritás, általános	L	0,5	Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i> (91F0): A jelentős környezeti átalakítások, a terület vízháztartását megváltoztatják vagy fel is borítják, ez pedig az erdőtípus átalakulásához vezethetnek.
J02.03	csatornázás és vízelvezetés	L	0,5	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i> (91E0*) és keményfás ligeterdők (91F0): A rendszeres és természetes vízutánpótlás megszüntetése, az élőhelyi mozaikosságot megváltoztatja, egyben a faj és vegetációtípusok elszegényedését okozza.
K01.03	kiszáradás	L	2,5	Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei (6440) és enyves éger magas kőris alkotta ligeterdők (91E0*) és keményfás ligeterdők (91F0): A terület kiszáradása számos közösségi jelentőségű, védett és ritka növény környezeti igényeinek a megszüntetését jelenti, ami a fajsám csökkenés mellett a kaszáló rétté vagy jellegtelen nedves gyeppé való átalakítását, vízhez kötött ligeterdő kiszáradását eredményezi.

				Zempléni futrinka (<i>Carabus zawadzskii</i>), vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>), törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>) lápi szitakötő (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>): esetleges tartós klímaváltozás-jellegű hatások kedvezőtlenek lehetnek. A Long-erdő a környező élőhelyeknél állandóan nedvesebb, erdősültsége miatt párásabb mikroklimájú. Az elmúlt évek rendkívül aszályos nyarúak voltak, amelyek a vegetációt és annak optimális hatását élvező zempléni futrinka életminőségét is rontották. A száraz időszak csökkenti a tápláléknak számító meztelencsiga- és gyűrűsféreg-fajok számát is, így a futrinkák táplálkozási lehetősége csökken.
--	--	--	--	--

Jelmagyarázat: H: magas jelentőségű, M: közepes jelentőségű, L: alacsony jelentőségű

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

- A (3150) természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzetének, valamint a (6440) folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjeinek, mint jelölő élőhelyeknek és a holtágakhoz kapcsolódó vízi ökoszisztémáknak megfelelő vízszinttel és vízminőséggel bíró vizes élőhelyek megőrzése és helyreállítása.
- Az (91E0*) enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*), illetve (91F0) a keményfás ligeterdők esetében őshonos fafajú, az élőhelytípusnak megfelelő cserje- és gypszinttel rendelkező, elegyes, vegyeskorú, vertikálisan tagolt, mozaikos, idegenhonos fajoktól mentes, holtfában és mikroélőhelyekben gazdag, idős állományrészeket is tartalmazó erdők megőrzése, kialakítása és fenntartása.
- A jelölő élőhelyekhez kapcsolódó Natura 2000 jelölő fajok, egyéb közösségi jelentőségű és védett fajok zavartalanságának és ökológiai igényeinek biztosítása.
- A HUBN 100001 Bodrogsziget – Kopasz-hegy – Taktaköz különleges madárvédelmi területtel való átfedés miatt a területen élő és fészkelő, valamint az őszi és tavaszi madárvonulásuk során, a területen megpihenő és táplálkozó madárfajok zavartalanságának biztosítása.
- A terület táji értékeinek – holtágakkal szabdalta ártéri táj - megóvása. Az élőhelyek megváltoztatásával, rongálásával járó tevékenységek és területhasználatok megakadályozása. Bármilyen tájhasználati formának, tevékenységnek, létesítménynek, épített elemnek illesztése a világörökségi terület épített és táji környezetéhez és szükséges a Kiemelt Egyetemes Érték megóvása érdekében.
- A terület táji értékeit, világörökségi és a történeti táji védettség szempontjából, a természeti és kultúrtörténeti értékekkel együtt szükséges védeni.

3.2. Kezelési javaslatok

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) a fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A kezelési egységek lehatárolása az egyes azonos kezelést igénylő élőhelyek (Á-NÉR szerinti elkülönítés) összevonásával jött létre. Így egy egységben tárgyaljuk az őshonos

fafajú puha és keményfás ligeterdőket, alföldi gyertyános-tölgyeseket; egy egységben a nedves gyepek és mocsárrétek típusait; egy egységben a vízhez kötött hínárvegetáció különféle típusait; egy külön egységben a partmenti vegetáció különböző típusait, és megint külön az összes agrár – szántó jellegű – élőhelyet. A természetes élőhelytípusoktól elkülönítetten külön kezelési egységben szerepelnek az idegenhonos fafajú és azokkal elegyes erdő, külön a gyalogakáccal erősen fertőzött mocsárrétek, az erdőktől külön a fiatalosok és a vágásterületek. A vonatkozó térkép a 3.2.5. fejezetben található. fenntartási terv javaslatait a Világörökségi Kezelési Tervvel összhangban kell alkalmazni, hiszen minden előírás és javaslat szükséges a világörökség helyszín Kiemelkedő Egyetemes Értéke megőrzése szempontjából is.

3.2.1.1. Gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok

- A területen bányatelek nem fektethető, valamint bányanyitás nem támogatható.
- A területen utak nyomvonalát lehetőség szerint a Natura 2000 területen kívülre, vagy meglévő utak nyomvonalára lehet tervezni, de minden esetben az nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetni szükséges.
- Új közlekedési létesítmények, illetve olyan vonalas létesítmények kiépítése, melyek a jelölt élőhelyek károsodását okozzák nem tervezhetők.
- A területre gépjárművel csak a területen jogszerűen gazdálkodók és karbantartást végzők, valamint a természetvédelmi kezelő léphet be engedély nélkül.
- A terület a jelzett turistautakon és az erdészeti utakon gyalogosan szabadon látogatható. (Kivéve: Az egyes fajok élő- és fészkelőhelyeinek látogatását a természetvédelmi kezelő időszakosan korlátozhatja). Kerékpárral - a közutak kivételével – csak a külön jelzéssel ellátott turistautakon szabad közlekedni.
- Natura területen szennyvíz-tisztítótelepek, szeméttelpek elhelyezése nem támogatható. Az illegális hulladéklerakásokat fel kell számolni.
- Távközlési tornyok, nagyméretű reklámtáblák elhelyezése nem javasolható a területen.
- A turisztikai célú fejlesztéseket – pl. turistautakat, pihenőket, kilátótornyokat – minden esetben előzetesen egyeztetni kell a nemzeti park igazgatósággal.
- A mederben és mederrézsűben csak olyan mértékig javasolt a felnövő cserjék és bedőlt fák eltávolítása, ami a 91E0* és 91F0 élőhelyet nem veszélyezteti. Csak a mederbe bedőlt, illetve a kisvízi mederben felnövő cserjék és fák eltávolítása javasolt.
- A területen a táborozás nem lehetséges.
- Kutatás csak ellenőrzött módon, a természetvédelmi hatóság engedélyével, a természetvédelmi kezelő hozzájárulásával végezhető.
- A területet övező, és belsejében lévő kolokános, tündérrózsás, vízitökös holtágak, mocsarak, a bennük álló kiszáradt fákkal, facsonkokkal, partjukon bokorfűzékkel, a Bodrog, és a holtágak mentén megmaradt kúszóliános galériaerdő sávok és foltok, a területen található nevezetes fák és fasorok, mint tájképi értékek megőrzése. A táji értékek megóvása érdekében minden olyan tevékenység megakadályozása, amely a tájkép átalakításával jár. A terület táji értékeit világörökségi és a történeti táji védettség szempontjából a természeti és kultúrtörténeti értékekkel együtt szükséges védeni.
- A jeles fákat, fasorokat (Máris-fa, Diana-fák, Izabella-fa, Háromhonvéd-fák és István fasor) meg kell óvni, egészségügyileg szükség esetén kezelni kell, környezetüket tisztán kell tartani.
- Mesterséges vízkivétel a területen nem támogatható.

- Halászat, horgászat során előnyben kell létesíteni a tájidegen halfajok kihalászását. A területet övező, és belsejében található holtágakon a stégek, horgásztanyák építése nem engedélyezhető. A horgászhelyek kialakításánál a nagymértékű növényzetirtást el kell kerülni.
- Halfajok telepítése nem támogatható.
- Vadgazdálkodás során szóró gyepe és tisztásra nem telepíthető, preferált etető anyagok: kizárólag tiszta (kihelyezés előtt külön átrostált) szemes vagy csöves kukorica, valamint talajrárakódásoktól megtisztított répa, illetve darabos lédús takarmány (pl. alma).

3.2.1.2.GYEPEK

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Gyepek esetében legfontosabb feladat a nyílt, inváziós és gyomfajoktól mentes, természetes növénytakaróval fedett élőhelyek megőrzése, fenntartása. Ezen cél elérése érdekében elengedhetetlen antropogén hatásra kialakuló gyakori tüzeseteket megelőzése, a megfelelő és kímélő agrotechnika kiválasztása, a jelölő fajok életmenetét, virágzását, fészkelését és fiókanevelését figyelembe vevő kaszálási időpont megválasztása. A legeltetés csak a kevésbé sérülékeny területeken képzelhető el.

A nyílt területek gyepeként történő fenntartása a területen táplálkozó közösségi jelentőségű madárfajok szempontjából is előnyös, tekintettel HUBN100001 Bodrogsziget-Kopasz-hegy-Taktaköz különleges madárvédelmi területtel való átfedésre.

A vadgazdálkodási létesítmények (sózó, szóró, vadetető) gyepeken történő elhelyezését a gyomosító, a vadak koncentrált túrása, taposása okozta károsító hatása miatt el kell kerülni.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás javaslatok

Kötelezően betartandó előírások

A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet, az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/ 2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai kötelező érvényűek. Ezen előírásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között.

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer megállapításáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet szerinti előírásokat a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs kifizetéseknel is alkalmazni kell. A támogatás igénybevétele esetén kötelezően alkalmazandó a „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” feltételrendszere.

A termőföldek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó rendelkezéseket a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény is megállapít, ezeket is be kell tartani.

306/2010 Kormányrendelet a levegő védelméről az égetésre vonatkozó előírások.

259/2011. (XII.7) Korm. rendelet, mely többek között a tűzvédelmi birságról is szól.

Vízügyi szempontból a 1995. évi LVII. törvény, 83/2014 (III.14) Korm.rendelet, 482/2013 (XII.17) és 120/1999. (VII.6) Korm rendeletek.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

(a)Kezelési egység kódja: KE-1

(b)Kezelési egység meghatározása: fajgazdag, magasfüvű nedves gyepek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 6440- Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei, 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

Érintett ÁNÉR élőhelyek: D34: Mocsárrétek, E1: franciaperjés rétek, B4: Lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek, B5: nem zsombékoló magassásrétek

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A területen található mocsárrétek sérülékeny élőhelyek. Megőrzésüknél mindig az aktuális vízállapotokat is figyelembe vevő, kíméletes módszerrel történő kaszálás - esetleg sávos kaszálás- képzelhető el, melynek időpontját az itt élő jelölő fajok életmenetéhez, valamint a madárvédelmi Natura 2000-es területtel való érintettség miatt az itt élő és jelölő madárfajok (pl. *Crex crex*) szaporodásához és fiókaneveléséhez alkalmazkodva kell megválasztani. Legeltetés és a gépi szárzúzás sem javasolt. Javasoljuk helyette a sávos vagy mozaikos kaszálás foganatosítását. Ennek során kiemelt figyelmet kell fordítani a legüdébb, legjobb természetességű gyeprészekre, és különösen azokra, melyekben a legtöbb sóskaféle (*Rumex spp.*) és őszi vérfű (*Sanguisorba officinalis*) található, illetőleg amelyek virágos növényekben is a leggazdagabbak.

A magaskórósok mind a jelölő lepkefajok, mind pedig a zempléni futrinka (*Carabus zawadzskii*) élőhelyeül szolgálnak, megőrzésük, természetes fajösszetételük fenntartása javasolt.

Az inváziós fajok irtására a természetes gyepszerkezet, míg a cserjék visszaszorítására az árnyékolás megszüntetése miatt van szükség. A védett cserjefajokat, méretes vadgyümölcsöket, odvas fákat madárvédelmi szempontból is meg kell őrizni.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY11	Hengerezés nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.	
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.	
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.	
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.	
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.	
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórta jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.	
GY102	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszálatlan területbe beletartozhatnak.	
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.	
GY75	Kaszálás augusztus 1. után lehetséges.	Haris revírfoglalás esetén a NPI által kijelölt területen.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	
GY94	10-15% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.	tűzlepkés élőhelyen vérfűves gyepekben az ANPI által kijelölt területen

GY99	A kaszálatlan területet évente más helyen kell kialakítani.	
GY110	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.	

(a)Kezelési egység kódja: KE-2

(b)Kezelési egység meghatározása: fajgazdag száraz gyepek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 6240 Szubpannon sztyeppék, 6250 Pannon löszgyepek

Érintett ÁNÉR élőhelyek: H5a: Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek, OC: Jellegtelen fűszáraz gyepek és magaskórósok

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A sztyepprétek a terület sérülékeny élőhelyei ezért kíméletes gyepgazdálkodás, elsősorban kaszálással történő fenntartás javasolható. A kaszálási időpontban történő korlátozásra a jelölő növényfajok virágzásának és termésérlelésének biztosítása érdekében történik. Az inváziós fajok irtására a természetes gyepszerkezet, míg a cserjék visszaszorítására az árnyékolás megszüntetése miatt van szükség. A védett cserjefajokat, méretes vadgyümölcsöket, odvas fákat madárvédelmi szempontból is meg kell őrizni.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
Gy11	Hengerezés nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.	
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.	
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.	
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.	
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.	
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.	
GY35	Legeltetés tilos.	
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.	
GY102	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszálatlan területbe beletartozhatnak.	
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.	
GY75	Kaszálás augusztus 1. után lehetséges.	Csak a területen élő védett növényfajok virágzása és termésérése után lehet kaszálni.
GY94	10-15% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.	

GY99	A kaszálatlan területet évente más helyen kell kialakítani.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.	

(a)Kezelési egység kódja: KE-3

(b)Kezelési egység meghatározása: gyomos nedves gyepek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett ÁNÉR élőhelyek: OB:Jellegtelen üde gyepek

(d) Kezelési javaslatok indoklása

Az ecsetpázsitos jellegtelen üde kaszálórétek nem mocsarasodó, fajszegényebb, esetleg gyomosodó, kiszáradó kevésbé érzékeny típusain a kaszálás mellett a legeltetés is elképzelhető megfelelő létszámú (0,2-0,3 SZA (azaz számosállat)/ha) szarvasmarhával. A legeltetés módszerét, a legelő állat mennyiségét, az állatok legelőterületen való tartózkodásának időpontját és intervallumát azonban a nemzeti park igazgatósággal (NPI) egyeztetni kell, Ezeken a területeken a NP igazgatósággal egyeztetett legelési terv készítése az optimális megoldás.

Kaszálás esetén

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
Gy11	Hengerezés nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.	
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.	
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.	Mindkettő lehetséges, de csak az egyik választható

		adott évben.
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.	
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.	
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.	
GY102	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszálatlan területbe bele tartozhatnak.	
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.	
GY116	A területen trágyadeponia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	
GY75	Kaszálás augusztus 1. után lehetséges.	Haris revírfoglalás esetén a NPI által kijelölt területen.
GY99	A kaszálatlan területet évente más helyen kell kialakítani.	
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.	

Legeltetés esetén

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
Gy11	Hengerezés nem megengedett.	

GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.	
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.	
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.	Mindkettő lehetséges, de csak az egyik választható adott évben.
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavár eltávolítását.	
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.	
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY57	Villanypásztor csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság írásos véleménye alapján alkalmazható.	
GY40	Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 ÁE/ha.	
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.	
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék	szarvasmarha
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.	
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.	
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	
GY110	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1.	
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.	

3.2.1.3. CSERJÉSEK

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A gyepterületek felhagyása nyomán, spontán szukcesszióval kialakult cserjések élőhelyek között fajgazdag és degradált állományok is vannak. A cserjések esetében elsődleges cél a gyepterület cserjés megfelelő arányának, mozaikosságának megőrzése a kijelölés céljait figyelembe véve és biztosítva. A védett cserjefajok kíméletével a cserjések visszaszorítása a sztyepprétről, ugyanakkor fontos a cserjésekben fészkelő madárfajok életfeltételeinek is a biztosítása, ezért a természetes erdőszegélyek meghagyása.

A vadgazdálkodási létesítmények (sózó, szóró, vadetető) cserjésben történő elhelyezését a gyomosító, a vadak koncentrált túrása, taposása okozta károsító hatása miatt el kell kerülni.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás javaslatok

Kötelezően betartandó előírások

Mivel a cserjések gyepterület művelési ágú területeken alakulnak ki a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet, az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai kötelező érvényűek. Ezen előírásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között.

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer megállapításáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet szerinti előírásokat a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs kifizetéseknel is alkalmazni kell. A támogatás igénybevétele esetén kötelezően alkalmazandó a „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” feltételrendszere.

A termőföldek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó rendelkezéseket a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény is megállapít, melyeket be kell tartani.

Önként vállalható előírások

(a) Kezelési egység kódja: KE-4

(b) Kezelési egység meghatározása: üde és száraz cserjések

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett ÁNÉR élőhelyek: P2a: Üde és nedves cserjések; P2b: Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések

(d) Kezelési javaslatok indoklása

Egyes esetekben a bokorfűzesek és kökényes-galagonyás cserjések egyre nagyobb területet hódítanak el a gyepterület élőhelyekből. Az értékes jelölő fajoknak otthont adó gyepterületen visszaszorításuk alapvető feladat. Az időbeni korlátozásra a cserjéseket előnyben részesítő énekesmadarak (töviszúró gébics, karvalyposzáta) fészkelési

időszakára tekintettel, a madárvédelmi területtel való átfedés miatt is szükséges.

Ugyanakkor számos lepke és madárfaj a bokros szegélyeket előnyben részesíti, úgyhogy erdővel érintkező szegélyzónát hagyni kell.

A cserjések estében elsődleges cél a gyepterület cserjés megfelelő arányának, mozaikosságának megőrzése a kijelölés céljait figyelembe véve és biztosítva.

A vadgazdálkodási létesítmények (sózó, szóró, vadetető) cserjésben történő elhelyezését a gyomosító, a vadak koncentrált túrása, taposása okozta károsító hatása miatt el kell kerülni.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.	
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.	
GY118	Élőhelyrekonstrukció.	A NPI által meghatározott területeken gyeppé alakítás.
Kód	Erdőgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.	Amennyiben a cserjésedés olyan mértékű, hogy már fásításnak számít

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.	

(e) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az értékes előrehaladott szukcesszionális állapotú, erősen cserjésedett gyepeken a cserjeirtás elvégzése után, folyamatos kaszálással a cserjéseket gyeppé kell alakítani a nyílt élőhelyek területi arányának megtartás érdekében.

3.2.1.4. AGRÁR ÉLŐHELYEK

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A területen található kisparcellás szántókon a természetkímélő gazdálkodás előtérbe helyezésével elősegíthető a környező gyes élőhelyek megóvása, valamint a közösségi jelentőségű állat és növényfajok védelme.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

Kötelezően betartandó előírások

A termőföldek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény rendelkezései irányadók.

Önként vállalható előírások

(a) Kezelési egység kódja: KE-5

(b) Kezelési egység meghatározása: szántók és parlagok

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett ÁNÉR élőhelyek: T1: Egyéves intenzív szántóföldi kultúrák; T2: évelő intenzív szántóföldi kultúrák, vetett gyepek; T7: Intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények; T10: fiatal parlagok és ugar, U2: Kertvárosok, szabadidős létesítmények

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A területen található kisparcellás szántókon a természetkímélő gazdálkodás és agrotechnológia előtérbe helyezésével elősegíthető a környező gyes és vizes élőhelyek megóvása, valamint a jelölőállat és növényfajok fajok védelme. A vízi és vízhez kötött élőhelyek védelmében a trágya és a szalma, széna (bálában is) deponálás 30 napon túl a vízimadarakra kifejezetten veszélyes butolizmus elkerülése érdekében nem támogatható.

A kemikáliák (rovarölő, gyomirtó szerek stb.) alkalmazásának korlátozása a területen táplálkozó jelölő ragadozó madárfajok védelme és a vízi szervezetekre (halak, szitakötők, vízibogarak) való veszélyessége miatt szükséges. Mivel alapvetően ártéri ligeterdő a területen a potenciális vegetáció, a szántókra honos (elsősorban az egykori ártéri

ligeterdőkre jellemző fafajösszetételű) erdőtelepítés támogatható. Ily módon a jelölő élőhelyek kiterjedése is növelhető. A gyeperedett szántókat gyepeként kell hasznosítani és a művelési ág váltás támogatható.

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.	
SZ10	Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható.	
SZ11	Szalma, széna: szalma-, széna depóniát és bálát (különösen a felszíni vizektől mért 200 m távolságon belül és ártéren) a területről 30 napon belül le kell hordani.	
SZ12	Egyéb szerves hulladék (szár, levél, cefre): cefre mésszel keverve talajjavítás céljából csak engedéllyel helyezhető ki.	
SZ13	Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.	
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.	
SZ17	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.	
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.	
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.	
SZ25	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.	
SZ34	Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.	
SZ37	Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.	
SZ43	Fás szárú és lágy szárú energetikai ültetvény telepítése tilos.	
SZ46	Melioráció tilos.	
SZ49	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.	
SZ53	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.	

SZ56	Mezőgazdasági földterület első erdősítése.	Kizárólag őshonos fajokkal.
SZ57	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása.	Kizárólag őshonos fajokkal.
SZ58	Őshonos fajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges.	
SZ63	Tájídegen fűmagkeveréssel történő vetés tilos.	
SZ68	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákban álló sövény, illetve fasor kell legyen. A táblaszegély inváziós cserje és fajoktól való mentességét, kizárólag mechanikai eszközökkel biztosítani kell.	

(e) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Értékes közösségi jelentőségű fajoknak is otthont adó, jelölő élőhelynek számító gyeppé alakult szántót beszántani nem javasolt, azt célszerű gyeppé minősíteni. A beszántás az itt kialakult jelölő élőhelyeket - sík és dombvidéki kaszálórétek, mocsárrétek és magaskórósok – megszünteti.

3.2.1.5. ERDŐK

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A terület területére az Evt. előírásai szerinti erdőterv-rendelet (az időbeli ütemezés sajátosságai miatt) még nem készült, így az új erdőtervezési rendszer keretében (jogszabályi formában) általános gazdálkodási/kezelési irányelvek megfogalmazására még nem került sor.

Az erdőterület nagyobb része esik magasabb természetességi kategóriába, de a terület negyed részét faültetvények foglalják el. Tekintettel arra, hogy ezek közel 90%-a esik természetvédelmi területre, emiatt biztosított, hogy véghasználatukat követően őshonos fajokkal történő felújítással, helyüket az őshonos vegetáció fa- és cserjefajaiból álló vegetáció cserélje le. Kiemelt biztosíték erre, hogy a természetmegőrzési terület erdőterületeinek nagy részén az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság az erdőgazdálkodó.

Lényegesen nagyobb gondot okoz a biológiai invázióra képes fajok jelenléte. A kisebb területrészeken előforduló akác visszaszorítása könnyebben megoldható, de a szinte teljes területen - kisebb-nagyobb borításban - jelen lévő amerikai kőris szennyező hatásának erőteljes mérséklése nagyobb, fokozott odafigyelést igénylő feladat.

A Bodrogot és Holt-Bodrogot kísérő természetközeli állapotú ligeterdő maradványok fennmaradása érdekében a zavartalanság biztosítása szükséges vagy száraló jellegű gazdálkodás (szálalóvágás) fokozatos felújítóvágás helyett.

A puhafás és keményfás ligeterdők területarányát a nemesnyaras állományok rovására növelni szükséges.

Meglevő ligeterdők helyén a továbbiakban idegenhonos állományok nem alakíthatók ki.

Az erdőkben természetvédelmi szempontokon alapuló, természetszerű erdőgazdálkodás folytatása.

A faállományok koreloszlásnak növelése kisebb erdészeti terület egység (erdőtag, erdőrészlet) szintjén is.

Az idegenhonos erdőállományokat fajösszetételében és/vagy állományszerkezetében a potenciális erdőtársulásnak megfelelően történő átalakítása..

A terület területére vonatkozó további általános gazdálkodási/kezelési előírások az Evt. általános szakmai irányelveiből, a Tvt. általános élőhelyvédelmi irányelveiből, illetve jelölő típusok esetén a Natura 2000 státusból (lásd 275/2004. Korm. rendelet) vezethetők le.

A jelölő erdős élőhelytípusok kedvező természetességi állapotú (természetes és természetszerű erdő, illetve esetleg származék erdő besorolású) állományainál, nem védett területen, törekedni kell a Natura 2000 rendeltetést elsődleges rendeltetés megállapítására, illetve, védett területen további rendeltetesként kell feltüntetni.

Az üzem mód-megválasztás – az Evt. védelmi rendeltetésű erdőkre vonatkozó, fokozatosan, több évtized alatt életbe lépő szabályaitól eltekintve – alapvetően gazdálkodói döntés kérdése, így e tekintetben csak annyit lehet rögzíteni, hogy a Long-erdő területén (is) feltétlenül kívánatos a folyamatos erdőborítást biztosító üzem módok (átalakító, szálaló, illetve véderdők esetében faanyag-termelést nem szolgáló üzem mód) minél nagyobb területen való alkalmazása.

A sérülékeny termőhelyen álló, véderdő jellegű és általában természetvédelmi szempontból is jelentős erdők kisebb, önálló erdőrészekként nem leválasztható állományaiban – az erdőrészlet egészéhez viszonyítva – differenciált erdőkezelést kell biztosítani. A véderdő jellegű foltok általában aktív gazdálkodás nélkül, a természetes erdődinamikai folyamatokra alapozva tartandók fenn, a kezelési feladatok e helyeken az idegenhonos fafajok kiszorítására, a vadkárosítás megelőzésére, a felújulási folyamat segítésére, illetve esetleg a közutak, árvízvédelmi töltések melletti 20-30 m széles erdősávok gondozására terjednek ki.

A beavatkozásokkal érintett erdők állománynevelése (tisztítások, gyérítések) során az őshonos elegyfa fajok egyedei kímélendők, visszahagyandók. Idegenhonos fafajokkal egyes erdőkben a munkákat az őshonos fafajok megtartásával, az idegenhonos fafajok rovására kell elvégezni. A nevelési munkák során kerülni kell az egyenletes hálózatot kialakító, szerkezet-homogenizáló jellegű beavatkozásokat, törekedni kell a szerkezeti változatosság (alsó lombkoronaszint, cserjeszint, böhöncök, mikroélőhelyek, stb.) megtartására, fokozására.

Őshonos fafajú erdőkben, vágásos és átalakító üzem módba sorolt erdőknél a termőhelyi viszonyok és az állományok egészségi állapota függvényében a lehető legmagasabb vágáskorok alkalmazását kell célul kitűzni. Gyorsan növény fafajok állományaiban (égeresek, fűzesek, hazai nyárasok) így 40-70 év, lassan növény fafajok állományaiban pedig 90-140 év közötti vágásérettségi szakaszok határozhatók meg.

Őshonos fafajú erdőkben, erdőfelújítások során a tarvágások mellőzése és a minél vegyeskorúbb, változatosabb állományokat eredményező (folyamatos erdőborítás melletti gazdálkodást/kezelést lehetővé tevő) természetes felújítási módok alkalmazása lehet az irány. Legfontosabb célként a rövid idő (5-15 év alatt) alatt végigvezetett, egyenletes bontáson alapuló, ismét egykorú, homogén állományokat produkáló ernyős felújítóvágásoktól való eltávolodást lehet megfogalmazni, s helyettük a 30-60 évre elnyújtott, egyenlőtlen (lékes-csoportos-foltos) beavatkozással végzett felújítóvágások (egyes ligeterdő-állományokban a szálalás) alkalmazását kell szorgalmazni. Idegenhonos fafajú erdők esetében elsődleges cél azok őshonos állományokká történő cseréje, ezért a felújítási lehetőségek között mindenképpen szerepelnie kell a terület potenciális vegetációját tükröző, őshonos, elegyes célállománynak is.

A természetmegőrzési területen belül az állománytípusok jövőbeni kívánatos aránya és térbeli mintázata a potenciális természetes erdőtársulások eloszlása alapján határozható meg. Az erdőterületeken belül található idegenhonos fafajú erdők zöme (nemes nyárasok, vörös tölgyesek, amerikai kőrisesek, fekete diósok stb.) gyertyános-tölgyes klímában található, így rekonstrukciójuk esetében az elegyes kocsányos tölgyes, gyertyános-kocsányos tölgyes, elegyes hazai nyáras állományok jelentős (legalább 150-200 ha-os) növekedése prognosztizálható. Az idegenhonos fafajú erdők fafajcserés átalakítása

természetvédelmi szempontból távlatilag indokolt, így annak támogatási rendszeren keresztül való ösztönzése fontos feladat.

A távlati célállomány-típusok minden erdőterületen a termőhelyi viszonyoknak megfelelő, őshonos fő- és elegyfajok alkotta, a potenciális természetes erdőtársulásoknak megfelelő állománytípusok lehetnek.

Kulcseleme az őshonos fafajú erdők jó állapotban való fenntartásának az alkalmazott fakitermelési és közelítési technológia. A teljes fában vagy hosszúfában történő vonszolós közelítés nagyon sok kárt okozhat a visszamaradó állományban, az aljnövényzetben, az erdőtalajhoz kötötten elforduló mikroélőhelyekben és magában a talajban is. Minél nagyobb arányban szükséges tehát a faanyag megemelt formában való mozgatása, illetve a kíméletes közelítési módok (ideértve a lovas közelítést is) alkalmazása. Fontos szempont továbbá a fakitermelési munkák (faanyag-felkészítés, faanyag-mozgatás, vágásterület-rendezés) időpontjának, időjárási körülményeinek, illetve talajállapotának megválasztása: ezeket a feladatokat elsősorban a fő vegetációs és költési időszakon kívül (augusztus 15. és március 15. között) kell elvégezni.

Az erdők jó természetességi állapotának megőrzéséhez és fejlesztéséhez, valamint az erdei biodiversitás-védelméhez hozzátartozik a mikroélőhelyek megtartása és bővítése is. A mikroélőhelyek részben termőhelyi eredetűek (pl. erek, kisvízállások), részben a faállomány-szerkezet függvényében vannak jelen (pl. gyökértányérok, álló és fekvő holtfa, facsonk, hasadt-törött fák, üreges-odvas-taplós törzsek, kéregleválások). Közülük kiemelkedő jelentősége van a holtfa különböző formáinak (jelenlététől számos élőlénycsoport léte, lokális megmaradása függhet), így a gazdálkodási célzatú beavatkozások során az álló és fekvő holtfa egy része (elsősorban a vastagabb, 15 cm törzsátmérő feletti holtfa, hektáronként 5-20m³ mennyiségben) visszahagyandó.

Az erdőkben folytatott gazdálkodási/kezelési célzatú beavatkozások során minden esetben tekintettel kell lenni a Natura 2000 jelölő fajok (és természetesen más értékes, védett fajok) populációnak megőrzésére, életfeltételeik biztosítására. Az egyes növény- és állatfajok érdekében foganatosítható intézkedések: az észlelési hely, fészkelőhely, szaporodási hely és környékének gazdálkodás alóli (időszakos vagy teljes) mentesítése, az adott élőlénycsoport számára szükséges szubsztrát/közeg (pl. holtfa, odú, cserjeszint, táplálkozási kapcsolatok révén releváns fafaj) megtartása-megjelenítése, az egyéb veszélyeztető tényezők elhárítása.

Az országos problémaként jelentkező erdei vadkár helyi szinten is megmutatkozik: a térségbeli vaddisznó-populáció főleg taposással, a feltalaj feltúrásával-átforgatásával, makkfelszedéssel, a csemeték kitűrésével okoz kárt, míg az őz- és gímszarvas-állomány a felverődött újulat rágásával, hántásával, szelektálásával képes blokkolni az erdődinamikai, illetve felújulási folyamatokat. A felmerülő problémával szemben az egyetlen lehetséges – mielőbb megvalósítandó – megoldás a térségi szintű, drasztikus vadlétszám-csökkentés!

A vizsgálati területen belül felmerülő, erdőgazdálkodási tevékenységre visszavezethető veszélyeztető tényezők mérséklése vagy megszüntetése a fentebb ismertetett irányelvek alkalmazásával jórészt biztosítható!

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

Kötelezően betartandó előírások

Az erdők és fásítások esetében az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény előírásai és Sárospataki körzet erdőterve által előírt vonatkozó erdőgazdálkodási szabályok kötelező érvényűek.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló

41/2012. (IV. 27.) VM rendelet a támogatás igénybe vétele esetén kötelező.

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/ 2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai erdők esetében is kötelező érvényűek. Ezen előírásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között.

Önkéntesen vállalható előírások

a)Kezelési egység kódja: KE-6

(b)Kezelési egység meghatározása: vágásterületek, fiatal erdősítések, fiatalosok

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett ÁNÉR élőhelyek: P1: őshonos fafajú fiatalosok; P3: újonnan létrehozott őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés; P8: vágásterületek

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A erdőfelújítások során az idegenhonos fajok és a siskanád-típpan előretörésének megakadályozása miatt gondoskodni kell róla, hogy maximum 2 vegetációs időszakban álljon fedetlenül a vágásterület, ezután az erdősítések első kiviteléről feltétlenül gondoskodni szükséges. A mesterséges erdősítések során – a talaj szerkezetének, a talajban, illetve annak felszínén áttelelő rovarfauna, valamint az őshonos növénytakaró védelme érdekében – kerülendő a teljes talajelőkészítés, ehelyett a pásztás talajelőkészítést kell előtérbe helyezni.

Az erdőfelújítások során valamennyi erdősítés célállománytípusai között meg kell jelennie a terület potenciális, őshonos vegetációját tükröző erdősítési célállománynak is. Védett természeti területen csak őshonos fafajokból álló erdősítési célállomány tervezhető.

Az inváziós növényfajok (kisebb mértékben a gyalogakác, zöld juhar, igen jelentős mértékben az amerikai kőris) nagyszámú jelenléte aktív erdősítés ápolást igényel. Fontos szempont, az erdők tűz elleni védelme is, ezért soros ültetések esetében az erdősítések 5 éves korától már csak maximum minden második sorban, de elfogadható az erdősítések sorközeinek tárcsázása is.

A meglevő elegyességet, állományszerkezeti változatosságot (szintezettség, mozaikosság) meg kell tartani, lehetőség szerint növelni az erdősítések felújítása, pótlása, ápolása során.

A felújítóvágás-végvágások során 5 %, védett természeti területen 10% hagyásfacsoport visszahagyása szükséges az itt fészkelő és az odúlakó fajok véghasználattal érintett erdei élőhelyek átmeneti jellegének biztosítása, valamint erdei menedékhelyek kialakítása miatt.

Az agresszíven terjedő, idegenhonos fafajok (pl. amerikai kőris, akác, vöröstölgy) egyedeinek visszaszorítása az erdősítések ápolása során alapvető feladat a természetes élőhelyszerkezet fenntartása miatt.

Elegyfajok nélküli, vagy alig elegyes fiatal állományokban alátelepítéssel, a termőhelyi viszonyoknak megfelelő elegyfák megjelenítése elvégezhető.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok	Magyarázat
E01	A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében.	

E04	Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természet szerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.	Kivéve a töltések, vízügyi objektumok védelmét szolgáló erdők területére, mert ott az előírt hálózat csak nemesnyár fajokkal képzelhető el.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E14	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé - a díszes tarkalepke védelmében - legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	Nem védett, Natura 2000 erdőterületen egészségügyi termelésnél legalább 5 m ³ /ha álló holtfa, törzskiválasztó- és növedékfokozó gyérítés, tarvágás, felújítógátás bontó- és végvágása, készletgondozó használat, szálalóvágás, szálalás és egyéb termelés esetén legalább 5-20 m ³ /ha álló holtfa visszahagyása kötelező. Védett természeti területen valamennyi 15 cm mellmagasági átmérő feletti, őshonos holtfa visszahagyandó.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.	
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.	
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.	
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	Az erdősírtések ápolását a lakott fészkek 300 méteres sugarú körén belül a természetvédelmi kezelésért felelő szerv munkatársaival egyeztetni szükséges.
E24	Az erdőrésztleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	Az inváziós fajok eltávolítását, visszaszorítását biztosítani szükséges.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző	

	összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.	
E28	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.	
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.	
E32	A táj- és termőhelyhonos fafajú faállomány tarvágásos véghasználatkor csak kisebb, legfeljebb 0,5 ha-os összefüggő vágásterület alkalmazása, egymástól minél távolabb olyan módon, hogy a felújítás alatt álló részterületek összege a részlet területének 35%-át ne haladja meg.	Csak a J4 ÁNÉR élőhelyen értelmezhető. Kocsányos tölgy tarvágásos felújítása tilos
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.	L5, K1a és J6 ÁNÉR kategóriákra vonatkozólag.
E34	A fahasználattal érintett területen összefüggően legfeljebb 0,5 ha véghasználati terület kialakítása, legalább 2 db, a természetes erdőtársulásra jellemző főfafajokból származó életképes, magászó fa meghagyásával.	
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználati során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító mikroélőhely visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.	
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználati során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.	
E39	A mikroélőhelyek fenntartása.	
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.	Fakitermelés augusztus 15. és március 15. között, kivéve a sorközök ápolását célzó gépi ápolásokat.
E47	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása.	
E48	Mesterséges felújítás, illetve pótlás esetén géppel részleges talaj-előkészítés.	
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.	
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal.	
E52	Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása.	
E55	Természetes, természetszerű és származék erdőkkel határos erdőterületek felújítása táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal	Kivéve a töltések, vízügyi objektumok védelmét szolgáló erdők területére, mert ott az előírt hálózat csak nemesnyár fajokkal képzelhető el.
E56	Természetközeli állapotú fátlan élőhelyekkel határos erdőterületek felújítása táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal	Kivéve a töltések, vízügyi objektumok védelmét szolgáló erdők területére, mert ott az előírt hálózat

		csak nemesnyár fajokkal képzelhető el.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	
E58	Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.	
E61	Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése.	
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.	
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:	
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.	
	• Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	
	• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
	• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.	
	• Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.	
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.	
E75	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.	
E76	Erdőssztyepp-erdők füves részeinek fenntartó kezelése.	
E77	Az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedeinek eltávolítása során tekintettel kell lenni a túlzott mértékű kitermelés okozta lékesedés elkerülésére a kitermelésre kerülő egyedek kijelölésével vagy a kitermelt idegenhonos fajok egyedeinek helyén, kézi munkával, talaj-előkészítés nélkül, mesterséges felújítás elvégzésével.	
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.	
E79	Tájidegen fafaj erdőtelepítésben és erdőfelújításban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetve alkalmazható.	

E80	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében időbeli korlátozás alkalmazása.	
E82	Tuskóprizmák, tuskópászták nem létesíthetők.	
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszáru fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.	
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészek korosztály-eloszlásának javítása.	őshonos faállományú erdők esetén a nagy kiterjedésű, egybefüggő erdőfelújítások, valamint a nagy kiterjedésű egykorú állományok kialakulásának elkerülése, egyenletes koreloszlás közelítése, idős állományok jelenlétének folyamatos biztosítása
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.	
E86	A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.	Kivétel: árterület
E89	Az idegenhonos fa- és cserjefajok eltávolítása révén felnyíló erdő, vagy tisztás kialakítása.	
E91	A terület további hasznosítása nem erdőgazdálkodási tevékenység keretében.	
E92	Az adott erdőrészletben véghasználatot követően természetes felújítás.	
E93	Tuskóprizmák, tuskópászták felszámolása.	Amennyiben a gazdálkodó vállalja.
E95	A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú megőrzésével.	.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	
VA02	A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni.	
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.	Erdei tisztáson.

Önkéntesen vállalható előírások

a) Kezelési egység kódja: KE-7

(b) Kezelési egység meghatározása: Honos fafajú ártéri erdők

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*), Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91F0)

Érintett ÁNÉR élőhelyek: J4: fűz-nyár ártéri erdő; J6: keményfás ligeterdők; K1a: gyertyános-kocsányos tölgyesek; L5: alföldi zárt kocsányos-tölgyesek, RA: Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok RB: Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők RC: Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A láperdők és láposodó égeresek erdőrészekként vagy fásításként kivétel nélkül védelem alatt állnak, vagy exlege védett lápterületet érintenek. Területükön ennek megfelelően a természetvédelmi irányelvek élveznek elsőbbséget, s ennek alapján (az állományok területi kiterjedése és természeti értékei miatt) az érintetlenül, beavatkozás nélkül történő fenntartás kap prioritást.

A fűz és égerligetek védett természeti területre (Long-erdő TT, exlege védett lápterületek) eső előfordulásai részben érintetlenül tartandók fenn, részben pedig csak árvízvédelmi indíttatású (a meder-karbantartáshoz, vízlevezetéshez szükséges volumenű) beavatkozásokkal érinthetők. Azonban az inváziós növényfajok (kisebb mértékben a gyalogakác, zöld juhar, igen jelentős mértékben az amerikai kőris) nagyszámú jelenléte aktív élőhelyfejlesztést igényel.

A meglevő elegyességet, állományszerkezeti változatosságot (szintezettség, mozaikosság) és mikroélőhelyeket meg kell tartania a nevelővágások során.

Az álló és fekvő (lehetőleg vastagabb, 15 cm törzsátmérő feletti) holtfa 5-20m³/ha mennyiségben való visszahagyása a nevelővágások és egészségügyi fakitermelések során a rovarfauna megőrzését szolgálja

Az állományoknál idősebb, méretes törzsek kímélete a nevelővágások és véghasználatok végzése közben. A felújítógáz-végvágások során 5 % hagyásfa-csoport visszahagyása az itt fészkelő és az odulakó fajok számára.

Az agresszíven terjedő, idegenhonos fafajok (pl. amerikai kőris, akác, vöröstölgy) egyedeinek visszaszorítása a nevelővágások és véghasználatok során alapvető feladat a természetes élőhelyszerkezet fenntartása miatt.

Elegyfajok nélküli, vagy alig elegyes fiatal állományokban alátelepítéssel, a termőhelyi viszonyoknak megfelelő elegyfák megjelenítése elvégezhető.

Az 5-10 év alatt lebonyolított, homogenizáló hatású, többé-kevésbé sematikus állományképet eredményező, egyenletes bontáson alapuló fokozatos felújítógázok nem szolgálják a kijelölés céljait ezért javasolt ezek mellőzése, illetve kiváltása az élőhelyi sokféleséget jobban megőrző, változó erélyű bontáson alapuló erdőfelújítási eljárásokkal (pl. lékes-csoportos-foltos mintázatú felújítógázal, szálalógázal)

A folyamatos erdőborítás felé való elmozdulás, egyes erdei mikroélőhelyek mesterséges kialakítása és fenntartása, valamint a természetes bolygatások (pl. szélörés,

széldöntés) során keletkezett bolygatási felszínek legalább részleges visszahagyása hozzájárul a változatos erdőszerkezethez.

Az erdők talajának és talajlakó faunának, valamint aljnövényzetének védelme érdekében kifejezetten természetkímélő (a faanyag-vonszolást mellőző) anyagmozgatási módszerek alkalmazása (pl. közelítő kerékpár, lovasfogat, vasló, kihordó szerelvény) javasolható.

A közösségi jelentőségű zempléni futrinka (*Carabus zawadzskii*) előfordulási helyeit jelentő patakkísérő füzes-égeres állományok szegélyzónáit a fakitermelési és közelítési munkálatok során kímélni kell.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok	Magyarázat
E01	A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében.	
E02	A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése.	
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	Amennyiben a gazdálkodó vállalja.
E04	Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetyszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.	Kivéve a töltések, vízügyi objektumok védelmét szolgáló erdők területére, mert ott az előírt hálózat csak nemesnyár fajokkal képzelhető el.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	A jelölő élőhelytípusok által borított terület kb. 5%-án.
E11	A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részleteként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával.	
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.	
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E14	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé - a díszes tarkalepke védelmében - legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E15	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).	A jelölő élőhelytípusok által borított terület kb. 5%-án.
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	Nem védett, Natur2000 erdőterületen egészségügyi termelésnél legalább 5 m ³ /ha álló holtfa, törzskiválasztó- és növedékfokozó gyérítés,

		tarvágás, felújítógátás bontó- és végvágása, készletgondozó használat, szálalógátás, szálalás és egyéb termelés esetén legalább 5-20 m ³ /ha álló holtfa visszahagyása kötelező. Védett természeti területen valamennyi 15 cm mellmagasági átmérő feletti, őshonos holtfa visszahagyandó.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.	
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.	
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.	
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	<u>Területi korlátozás:</u> Az alsó szintben lévő idegenhonos fafajok területi korlát nélkül kitermelhetők, - a felső szintben lévő inváziós fafajok max. 25%-os mértékig 50 méteren belül, - a felső szintben lévő inváziós fafajok max. 50%-ig a fészektől számított 50-100 méter között, - a felső szintben lévő idegenhonos, de nem inváziós fajok max. 15%-os mértékig 50 méteren belül - a felső szintben lévő idegenhonos, de nem inváziós fajok max. 30%-os mértékig a fészektől számított 50-100 méter között kitermelhetők. Egyéb munkálatok tekintetében a fészkelési időszakok figyelembe vételével közösségi jelentőségű ragadozómadárfaj és fekete gólya esetében a fészkek körül 100m sugarú körben, időbeni korláttal (fészkelés, fiókanevelés) 300m sugarú körben az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozott.
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása.	

E22	Az erdőrésztletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, kifejezetten vastag (többségében 30 cm mellmagassági átmérő feletti) odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák kijelölése és folyamatos fenntartásának biztosítása.	
E23	Az egyéb, kijelölt részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása.	Az inváziós fajok eltávolítását, visszaszorítását biztosítani szükséges.
E24	Az erdőrésztleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	Az inváziós fajok eltávolítását, visszaszorítását biztosítani szükséges.
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).	az erdészeti hatósági nyilvántartásban szereplő meglévő utakon kívül
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.	
E28	Őshonos fajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fajok eltávolítása.	
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fajok teljes mértékű eltávolítása.	
E32	A táj- és termőhelyhonos fajú faállomány tarvágásos véghasználatokor csak kisebb, legfeljebb 0,5 ha-os összefüggő vágásterület alkalmazása, egymástól minél tovább olyan módon, hogy a felújítás alatt álló részterületek összege a részlet területének 35%-át ne haladja meg.	Csak a J4 ÁNÉR élőhelyen értelmezhető. Kocsányos tölgy tarvágásos felújítása tilos
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.	L5, K1a és J6 ÁNÉR kategóriákra vonatkozólag.
E34	A fahasználattal érintett területen összefüggően legfeljebb 0,5 ha véghasználati terület kialakítása, legalább 2 db, a természetes erdőtársulásra jellemző főfajokból származó életképes, magszóró fa meghagyásával.	
E36	Az adott erdőrésztletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.	A jelölő élőhelytípusok által borított terület minimum 5%-án.
E37	Tájhonos fajú állományok véghasználati során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító mikroélőhely visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.	
E38	Őshonos fajú állományok véghasználati során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.	
E39	A mikroélőhelyek fenntartása.	
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	

E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.	Fakitermelés augusztus 15. és március 15. között.
E47	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása.	
E48	Mesterséges felújítás, illetve pótlás esetén géppel részleges talaj-előkészítés.	
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.	
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal.	
E52	Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása.	
E55	Természetes, természetszerű és származék erdőkkel határos erdőterületek felújítása táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal	Kivéve a töltések, vízügyi objektumok védelmét szolgáló erdők területére, mert ott az előírt hálózat csak nemesnyár fajokkal képzelhető el.
E56	Természetközeli állapotú fátlan élőhelyekkel határos erdőterületek felújítása táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal	Kivéve a töltések, vízügyi objektumok védelmét szolgáló erdők területére, mert ott az előírt hálózat csak nemesnyár fajokkal képzelhető el.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	
E58	Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.	
E61	Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése.	
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.	
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.	
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:	
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.	
	• Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	
	• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
	• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.	
	• Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.	

E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.	
E75	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.	
E76	Erdőszytepp-erdők füves részeinek fenntartó kezelése.	
E77	Az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedeinek eltávolítása során tekintettel kell lenni a túlzott mértékű kitermelés okozta lékesedés elkerülésére a kitermelésre kerülő egyedek kijelölésével vagy a kitermelt idegenhonos fajok egyedeinek helyén, kézi munkával, talaj-előkészítés nélkül, mesterséges felújítás elvégzésével.	
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.	
E79	Tájidegen fafaj erdőtelepítésben és erdőfelújításban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetve alkalmazható.	
E80	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében időbeli korlátozás alkalmazása.	
E82	Tuskóprizmák, tuskópászták nem létesíthetők.	
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.	
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészek korosztály-eloszlásának javítása.	Őshonos faállományú erdők esetén a nagy kiterjedésű, egybefüggő erdőfelújítások, valamint a nagy kiterjedésű egykorú állományok kialakulásának elkerülése, egyenletes koreloszlás közelítése, idős állományok jelenlétének folyamatos biztosítása.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.	
E86	A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.	Kivétel: árterület.
E88	Fakitermelés csak augusztus 15. és február 28. között végezhető.	
E89	Az idegenhonos fa- és cserjefajok eltávolítása révén felnyíló erdő, vagy tisztás kialakítása.	
E90	A területhasználat megváltoztatása.	
E91	A terület további hasznosítása nem erdőgazdálkodási tevékenység keretében.	
E92	Az adott erdőrészletben véghasználatot követően természetes felújítás.	
E93	Tuskóprizmák, tuskópászták felszámolása.	Amennyiben a gazdálkodó vállalja.
E94	Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével.	

E95	A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú megőrzésével.	
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	
VA02	A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni.	
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.	Erdei tisztáson.

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az állományok hosszú távú fenntartása elsősorban a kapcsolódó területek védőfunkciójának biztosításával lehetséges, így ezeken a szomszédos területeken olyan típusú élőhelyfejlesztési lépések (pl. szántó-gyep konverzió, gyomos területek rendszeres kaszálása) javasolhatók, melyek a ligeterdők táji szintű ökológiai hálózatba illesztését, illetve a gazdálkodási környezet melletti fenntartását egyaránt megoldják.

A fás növényzet nélküli folyó- és patakszakaszokon – összhangban a mederfenntartási elképzelésekkel – fasorok, illetve keskeny erdősávok telepítését is meg lehet fontolni. Megfelelő méretű területsáv rendelkezésre állása esetén (főként gyomos gyepek és szántók rovására) szóba jöhet vízfolyások menti ligeterdő állományok kiszélesítése is. A fásítási/erdősítési munka lehetséges célfafajai: fehér nyár, fekete nyár, fehér fűz, törékeny fűz, mézgás éger.

Jelentős élőhely-fejlesztésként értékelhető a vágásos üzemmódú erdők átalakító üzemmódba való átsorolása, tényleges erdőszerkezet-átalakítása (a száraló erdőszerkezetnek megfelelő mozaikos erdőkép közelítése) és az állományok folyamatos erdőborítás melletti fenntartása.

Önkéntesen vállalható előírások

a)Kezelési egység kódja: KE-8

(b)Kezelési egység meghatározása: Idegenhonos fafajú ültetvények, spontán erdő, fasorok és idegenhonos fafajjal elegyes erdők

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett ÁNÉR élőhelyek: S1: akácültetvények, S2: nemesnyarasok, S3: egyéb ültetett tájidegen lombos erdők, S4: ültetett erdei- és feketefenyvesek, S5: egyéb ültetett tájidegen fenyvesek, S7: nem őshonos fafajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok, RDb: Nem őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők .

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A nagy kiterjedésű nemes nyár ültetvények, kisebb részben telepített feketediósok, vöröstölgyesek és amerikai kőrisesek, valamint spontán akácosok és részben telepített fenyvesek és elegyes állományaik degradált élőhelytípusok. Alapvető fontosságú ezek fokozatos átalakítása honos fafajú erdökké. Ennek érdekében a szórványosan megjelenő

őshonos lombos fafajok (elsősorban vénic szil, hazai nyárok, kocsányos tölgy, gyertyán) a nevelővágások során (akár az állományok alsó szintjében is) visszahagyandók, valamint a véghasználatok során (hagyásfaként vagy hagyásfa-csoportként) kímélendők.

Az akáctuskók és -sarjak vegyszeres kezelésére gondot kell fordítani, az őshonos lombos fafajok csemetéit intenzív ápolással kell az amerikai kőris magoncok, akácsarjak és a vágásnövényzet fölé segíteni.

Az elegyetlen, mértani hálózatba ültetett állományok alsó szintjében található inváziós fa- és cserjefajok irtása, lehető legnagyobb mértékű visszaszorítása javasolt.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok	Magyarázat
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közeli nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	
E11	A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részleteként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával.	
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.	
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.	
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.	
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	<u>Területi korlátozás:</u> Az alsó szintben lévő idegenhonos fafajok területi korlát nélkül kitermelhetők, - a felső szintben lévő inváziós fafajok max. 25%-os mértékig 50 méteren belül, - a felső szintben lévő inváziós fafajok max. 50%-ig a fészektől számított 50-100 méter között, - a felső szintben lévő idegenhonos, de nem inváziós fajok max. 15%-os mértékig 50 méteren belül - a felső szintben lévő idegenhonos, de nem inváziós fajok max. 30%-os mértékig a fészektől számított 50-100 méter között kitermelhetők. Egyéb munkálatok tekintetében a fészkelési időszakok figyelembe vételével közösségi jelentőségű ragadozómadárfaj és fekete gólya esetében a fészek körül 100m sugarú körben, időbeni korláttal (fészkelés, fiókanevelés) 300m sugarú körben az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozott.
E23	Az egyéb, kijelölt részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása.	
E24	Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának	

	biztosítása.	
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).	Az erdészeti hatósági nyilvántartásban szereplő meglévő utakon kívül
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.	
E39	A mikroélőhelyek fenntartása.	
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.	Fakitermelés augusztus 15. és március 15. között lehetséges.
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal.	Amennyiben a gazdálkodó vállalja. Távlati célállomány csak táj- és termőhelyhonos célállománytípus lehet.
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása.	Amennyiben a gazdálkodó vállalja. Távlati célállomány csak táj- és termőhelyhonos célállománytípus lehet.
E55	Természetes, természetszerű és származék erdőkkel határos erdőterületek felújítása táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal	Kivéve a töltések, vízügyi műtárgyak védelmét szolgáló erdők.
E56	Természetközeli állapotú fátlan élőhelyekkel határos erdőterületek felújítása táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal	
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználatára és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megővése.	
E63	Tájidegen fafajokból álló erdősfítés legalább 20% elegyarányban tájhonos fafajokkal elegyítendő.	Kivéve a töltések, vízügyi műtárgyak védelmét szolgáló erdők.
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatára során a táj- és termőhelyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).	A fakitermelési, erdőfelújítási technológiai figyelembe vételével.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.	Kivéve akácosok (S1)
E66	Meghatározott szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása.	
E67	Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyepe) történő hasznosítása.	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.	
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.	
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:	

	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.	
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.	
E75	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.	
E77	Az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedeinek eltávolítása során tekintettel kell lenni a túlzott mértékű kitermelés okozta lékesedés elkerülésére a kitermelésre kerülő egyedek kijelölésével vagy a kitermelt idegenhonos fajok egyedeinek helyén, kézi munkával, talaj-előkészítés nélkül, mesterséges felújítás elvégzésével.	
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.	
E82	Tuskóprizmák, tuskópaszták nem létesíthetők.	
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágyszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás) történő megakadályozása.	
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása.	Nagy kiterjedésű, egybefüggő erdőfelújítások, valamint a nagy kiterjedésű egykorú állományok kialakulásának elkerülése, egyenletes koreloszlás közelítése, idős állományok jelenlétének folyamatos biztosítása.

E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.	
E89	Az idegenhonos fa- és cserjefajok eltávolítása révén felnyíló erdő, vagy tisztás kialakítása.	
E90	A területhasználat megváltoztatása.	
E91	A terület további hasznosítása nem erdőgazdálkodási tevékenység keretében.	
E93	Tuskóprizmák, tuskópászták felszámolása.	Amennyiben a gazdálkodó vállalja
kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	
VA02	A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni.	

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Véghasználatot követően fafajcserés átalakítás végzése javasolható, melyhez jelenleg is elérhető támogatás áll rendelkezésre.

A levágott területeken a termőhelyi viszonyok ismeretében részleges talajelőkészítést (pásztás talajmunkálás) követően elegyes gyertyános-kocsányos tölgyes, elegyes hazai nyáras, mélyebb fekvésekben elegyes fűzes fiatalosok kialakítása javasolható. Alkalmazható elegyfafajok: vénic szil, magyar kőris, hazai nyár- és fűzfajok.

Önkéntesen vállalható előírások

a)Kezelési egység kódja: KE-9

(b)Kezelési egység meghatározása: Gyalogakácosok és gyalogakáccal erősen fertőzött ligeterdők és bokorfűzesek.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett ÁNÉR élőhelyek: P2c: Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű uralta állományok

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A II. világháború után a kisparcellás gazdálkodás megszüntetésével, a nagy területű rétek és szántók kialakításával megszűnt az időben- és térben vegyes terület- és tájhasználat, a több száz éven keresztül kialakult harmonikus egyensúly az ember és természet között. A privatizációval csökkent ugyan a táblák mérete, azonban a technológiai háttér és az évszázadok során felhalmozott tudásbázis már nem állt rendelkezésre a területek szakszerű művelésére. A gyepgazdálkodás hanyatlásával a területek elhanyagolódtak, elhagyatottak lettek. A természetes szukcessziós folyamatokon túl, komoly problémaként jelentkezett/jelentkezik az idegenhonos fajok egyre erősödő térfoglalása. Döbbenetes mértékben terjeszkedik a gyalogakác, mindenhol jelen van már az amerikai kőris, az árvizekkel megjelenik szinte valamennyi invazív növényfaj és a gazdálkodás csökkent mértékű volumene miatt meg is telepszik. Az előző 25 év után napjainkban egyre megbecsültebb a termőföld értéke, annak művelési ágában történő

megtartása, azonban a hagyományos, állattartásra alapozott tájhasználat továbbra is csekély mértékű. A területek helyreállítása alapvetően már gépi technológiát kíván, a területen agresszívan terjeszkedő idegenhonos fajok (gyalogakác, japánkeserűfű fajok és hibridjeik, aranyvessző fajok, selyemkóró, ürömlévelű parlagfű, süntök, olasz szerbtövis stb.) visszaszorítása és a természetes gyepek, fás legelők rekonstrukciója során számos technológia alkalmazása tolerálható.

Az inváziós fajok visszaszorítása elsődlegesen mechanikai módszerekkel javasolt. Az inváziós lágyszárúak visszaszorítására a kaszálás, száruzózás, legeltetés ajánlott. A gyalogakáccal, amerikai kőrissel, zöld juharral, szukcesszív hazai fa- és cserjefajokkal vegyes egykori gyepeken, szántókon olyan erőteljesebb beavatkozások is elfogadhatóak, mint erdészeti bozótirtó és -száruzó, motorfűrész használata.

Az inváziós fajok visszaszorításával végzett területhelyreállítás érdekében kémiai módszerek is tolerálhatóak. A vizes élőhelyek, az élővizek és vízbázisok, a természeti értékek védelme azonban elsődleges prioritással kell, hogy bírjon, emiatt a vegyszerek felhasználása csak fokozott figyelemmel, a lehető legkisebb dózissal és a legkörültekintőbb felhasználással lehetséges. A felhasználásra tervezett vegyszerek kijuttatása során az őshonos vegetációt leginkább kímélő technológiát kell választani (pontpermetezés, tuskókenés) illetve nagyobb területek esetében ajánlott vegyszerkenő gépek (kenőhengeres, kenőtömlős, kenőszálas) által nagy koncentrációjú vegyszereket célzottan az inváziós fajok lombozatára folyadékfilm formájában felvinni.

Fontos, hogy az őshonos fásszárúak kíméletet érdemeljenek, azaz a területen egyenletesen hektáronként legalább 1 db, állékony őshonos fa- és/vagy cserjefaj visszahagyásra kerüljön.

Külön kell választani az alapvetően gyepes és a fás/fásítás jellegű típusokat.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok	Magyarázat
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.	
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.	
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet.	
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező.	
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.	
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.	Hektáronként 1-2 db.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.	
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.	

GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.	
GY41	Legeltetési sűrűség 0,2-1,0 állategység/ha.	
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.	
GY48	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY52	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 50-ha-t.	
GY64	Kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.	
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.	
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.	
GY69	Legeltethető állatfaj: kecske.	
GY70	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).	
GY71	Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges.	
GY72	Kaszálás június 15. után lehetséges.	
GY98	A kaszálatlan területet kaszálonként más helyen kell kialakítani.	
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálos időpont után szabad kezdeni.	
GY102	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegélyelőhelyek a kaszálatlan területbe beletartozhatnak.	
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.	-
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.	
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.	
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.	
GY112	Tisztító kaszálás, szárazzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazzás.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jóságállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
GY118	Élőhelyrekonstrukció.	Gyepek helyreállítása.
GY120	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható.	

GY123	A fás legelő fájának felújítását a megjelenő újulat megőrzésével, a vadak és legelő állatok elleni megvédésével biztosítani kell.	
-------	---	--

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
E02	A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése.	
E04	Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetyszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.	
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.	
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.	
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.	
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E11	A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részleteként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával.	
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.	
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.	
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).	Az erdészeti hatósági nyilvántartásban szereplő meglévő utakon kívül
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolásos közelítésének mellőzése.	
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.	
E66	Meghatározott szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása.	
E67	Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyepterület) történő hasznosítása.	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.	
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.	
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:	
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.	
	• Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	
	• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	

	• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.	
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	
E73	Inváziós fás szárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.	
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.	
E75	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.	
E76	Erdősztyepp-erdők füves részeinek fenntartó kezelése.	
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.	
E79	Tájidegen fafaj erdőtelepítésben és erdőfelújításban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetve alkalmazható.	
E80	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében időbeli korlátozás alkalmazása.	
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása.	
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.	
E89	Az idegenhonos fa- és cserjefajok eltávolítása révén felnyíló erdő, vagy tisztás kialakítása.	
E90	A területhasználat megváltoztatása.	
E91	A terület további hasznosítása nem erdőgazdálkodási tevékenység keretében.	
E95	A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú megőrzésével.	
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	
VA02	A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni.	

3.2.1.6. VIZES ÉLŐHELYEK

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Vizes élőhelyek esetében az ökológiai vízmennyiség biztosítása, a szennyezettség elkerülése, a szabad mozgás biztosítása a halfajok számára, az ikrázó-helyek zavartalanságának a biztosítása és a természetes inváziós fajoktól mentes növényzet fenntartása a legfontosabb feladat.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás javaslatok

Kötelezően betartandó előírások

Vízügyi szempontból a 1995. évi LVII. törvény, 482/2013 (XII.17) és 120/1999. (VII.6) Korm. rendeletek.

A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet, az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/ 2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai kötelező érvényűek. Ezen előírásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között.

Önkéntesen vállalható előírások

(a)Kezelési egység kódja: KE-10

(b)Kezelési egység meghatározása: vízi növényzet

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 3150 Természetes eutóf tavak Magnopotamion és Hydrocharition hínárnövényzete

Érintett ÁNÉR élőhelyek: Ac: Álló és lassan folyó vizek hínárnövényzete , U9: holtágak, mint állóvizek, Ub: folyóvizek híjarasai

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A Bodrog és holtágai lassú folyású részein kialakult híjarasok és a vízparti növényzet beavatkozás nélkül fenntartandó érzékeny élőhelyek. A felszíni víz szennyezését kell megakadályozni, valamint a meder és a part természetes viszonyait megőrizni. Vizes élőhelyeken az ökológiai szükséges vízmennyiség folyamatos biztosítása a cél, valamint az élőhelyeken jelentkező inváziós fertőzőség visszaszorítása is feladat. A jelölő halfajok megóvása miatt a vegyszerhasználat és a haltelepítés kerülése szükséges.

⋮

Kód	Vizes élőhelyekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
V9	Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.	
V19	Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos.	

V67	A területet kezeletlenül kell fenntartani, mindennemű beavatkozás tilos.	
-----	--	--

Önkéntesen vállalható előírások

(a)Kezelési egység kódja: KE-11

(b)Kezelési egység meghatározása: vízparti növényzet

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett ÁNÉR élőhelyek: B1a: nem tűzegképző nádasok-gyékényesek, B2: harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet, OA: Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek, OG: Taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet

(d) Kezelési javaslatok indoklása

Alapvetően beavatkozás nélkül fenntartandó élőhely – kivéve árvízvédelmi célú minimális beavatkozások. Az élőhelyeken jelentkező inváziós fertőzöttség elsősorban mechanikus módszerekkel történő visszaszorítása a legnagyobb feladat.

Kód	Vizes élőhelyekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
V1	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.	A nemzeti park igazgatósággal egyeztetve.
V14	A vízi növényzet és a part menti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos.	Kivéve árvízvédelmi céllal a mederben növe, vagy bedőlt fák eltávolítása.

3.2.1.7. EGYÉB ÉLŐHELYEK

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Ide sorolhatók a területen található építmények, épületek, töltések, védművek, roncsterületek

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás javaslatok

Kötelezően betartandó előírások

Vízügyi szempontból a 1995. évi LVII. törvény, 482/2013 (XII.17) és 120/1999. (VII.6) Korm. rendeletek.

A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet, az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/ 2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai kötelező érvényűek.

Településrendezési tervek ide vonatkozó előírásai.
Ezen előírásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között.

Önkéntesen vállalható előírások

(a) Kezelési egység kódja: KE-12

(b) Kezelési egység meghatározása: épületek, építmények, roncsterületek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett ÁNÉR élőhelyek: U4: Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók, U10: tanyák, családi gazdaságok; U11: út- és vasúthálózat

(d) Kezelési javaslatok indoklása

A meglévő épületeknek a Natura 2000 kijelölés céljaival harmonizáló funkciót kell adni, vagy a romos épületeket lebontani. Az inváziós fertőzés megakadályozása érdekében ezeken a területeken is szükséges a mechanikus módszerekkel – cseppmentes technológia alkalmazása mellett, zöld szerekkel esetleg vegyszeres – történő kezelés.

A Natura 2000 kijelölést megelőzően elfogadott településrendezési tervek esetén a Natura 2000 területen található, meglévő épületek, építmények vonatkozásában (vízmű, major, tanya, stb.) a Natura 2000 terület fenntartási céljainak elérését nem veszélyeztető vagy nem sértő és a Natura 2000 terület jelölésekor jogszerűen, jogerős engedélynek megfelelően folytatott tevékenység folytatható. Azoknak a paramétereknek a tekintetében, amelyeket a helyi építési szabályzat nem szabályoz, vagy egy intervallum megadásával szabályoz, ott a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett módon, hatósági engedélyezési eljárás keretében a Natura 2000 kijelölés céljait szolgáló korlátozások léphetnek életbe.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés valamennyi területen (gyep, erdő, állandó- és ideiglenes vízállások, vízfolyások) indokolt. Az egyes kezelési egységeknél külön kifejtettük a fejlesztési lehetőségeket. Ezeken túlmenően a gyepterületeken a gyalogakác és amerikai kőris ellen nagyobb területeket érintő, időben többször visszatérő kezelés lenne indokolt. Az élőhelyek rekonstrukciójában fontos kezelési feladatot tölthetnének be a hagyományos, legeltetésen alapuló állattartással foglalkozók kis- és közepes – elsősorban - családi gazdaságok.

A vízfolyások, vízállások esetén külön-külön vizsgálandó az eutrofizáció hatása, valamint – ha indokolt – a feltöltődés elkerülése. A régebbi kisebb csatornák, fokok, átereszek árkok feliszapolódását érdemes megakadályozni, élőhelyfejlesztésekkel az eredeti állapotot rekonstruálni.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A szárazföldi jelölő állatfajok esetében az állományainak fennmaradása érdekében a kezelési egységeknél és a gazdálkodáshoz nem köthető javaslatoknál előírtak betartása elegendő a fajmegőrzéshez.

Minden vízhez kötődő jelölőfaj (vágó csík (*Cobitis taenia*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*), selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), törpecsík (*Sabanejewia aurata*), széles tavicsíkbogár (*Graphoderus bilineatus*), lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*), erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*), tompa folyamkagyló (*Unio crassus*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*) esetében az állományok károsodásának elkerülése érdekében a felszíni vizeket szennyező forrásokat fel kell számolni, valamint a lebegő hulladékot el kell távolítani.

Minden jelölő halfajra (vágó csík (*Cobitis taenia*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*), selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), törpecsík (*Sabanejewia aurata*)) vonatkozóan javasolt fajvédelmi intézkedés a Natura 2000 terület kisvízfolyásainak és állóvizeinek esetében az ökológiai vízigény biztosítása.

Díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) és zempléni futrinka (*Carabus zawadzskii*) védelme érdekében az erdőszegélyek és napos tisztások megőrzése.

A madárvédelmi területtel való érintettség miatt a közösségi jelentőségű madárfajok fészkelésének elősegítésére – a madárvédelmi területtel való érintettség miatt - műfészek kihelyezés, fészkek megerősítése, mesterséges fészkekodvak kihelyezése vízimadarak esetében úszó szigetek építése elsősorban a saját kezelésben lévő holtágakon. A területen élő és fészkelő, valamint az őszi és tavaszi madárvonulásuk során a területen megpihenő és táplálkozó madárfajok megóvása az élőhely zavartalanságának megőrzésével biztosítható az egyes kezelési egységeknél feltüntetett javaslatok betartása mellett.

Közösségi jelentőségű denevérfajok:

A lehető legnagyobb számban meghagyandók az erdőkben a denevérek számára alkalmas odvas fák. Fokozottan védett denevérfaj szaporodási helyének 100-300 m-es sugarú körzetében szaporodási időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.

Vöröshasú unka (*Bombina bombina*), dunai tarajos göte (*Triturus dobrogicus*)

Az erdei vízfolyások és kisvízállások kímélete a fakitermelések, közelítési és faanyag-szállítási tevékeny során.

Minden jelölő faj esetében szükséges az állomány nagyság változásának nyomon követése.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A jelölő élőhelyek esetében a monitorozás az Nemzeti Biodiverzitás monitorozó Rendszer (NBmR) keretein belül működő Natura 2000 élőhelyek felmérése protokoll alapján történik, kijelölt mintapontok alapján. A területen 8 kijelölt mintapont (mintaterület) található, melyeken a közeljövőben történik a felvételezés. A jelölő élőhelyek mindegyike reprezentált.

A jelölő halfajok (vágó csík (*Cobitis taenia*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*), selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), törpecsík (*Sabanejewia aurata*)), vízi makrogerinctelenek (széles tavicsíkbogár (*Graphoderus bilineatus*), lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*), erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*), tompa folyamkagyló (*Unio crassus*)), a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*), a vidra (*Lutra lutra*) és nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) valamint a védett állatfajok monitoringja az NBmR vonatkozó protokolljai alapján történik.

A díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) megfigyelése esetében a fajmegőrzési

tervben foglaltakat (Varga et al 2006) is figyelembe kell venni a kutatások során.

A kisebb egyedszámú populációk esetében a jelenlét illetve hiány állapítandó meg, amely megfelelő időpontban (Alföldön május közepe, hegy- és dombvidéken május 20–25. között), napszakban (délelőtt) és időjárási viszonyok (napos idő) kivitelezett megfigyelést igényel.

Az elterjedési terület pontos feltérképezése fontos feladat. Térinformatikai rendszer segítségével fel kell térképezni a faj populációinak térbeli elhelyezkedését és mennyiségi viszonyait, és ennek tájszintű elemzése alapján meg kell állapítani, hogy melyek azok az állományok, amelyeknek megőrzésére a legnagyobb hangsúlyt kell fektetni.

A nagyobb populációk esetében a faj monitorozása. Az alábbi módszerek alkalmazhatók: – imágók egyedszám-becslése jelölés-visszafogás módszerrel (a jelzés finom hegyű, fekete vagy sötétkék alkoholos rostirónnal a szárnyak világos, sárgás színű fonákára történjék, amely a nyugalomban levő állaton megfogás nélkül is látható), legalább 10 napos időszakban, legalább ötszöri ismétléssel;

- imágók számlálása 100 m hosszú, 5 m szélességű lineáris transzekttel is történhet (az előbbinél sokkal pontatlanabb, de egyszerűsége és könnyű ismételhősége miatt javasolt módszer), amelyet a repülési idő során két alkalommal kell elvégezni a monitorozásra kiválasztott helyszíneken;

- hernyófészkek és bennük a fiatal hernyók számlálása 100 m hosszúságú erdőszegélyen, több helyen megismételve (az előbbinél pontosabb);

- áttelelt hernyók számlálása a talajszinten, 1 m²-es kvadrátokban, több helyen megismételve (szintén viszonylag pontos módszer);

- a nőtények és az általuk lerakott peték termékenységeinek vizsgálata (laboratóriumban a második lárv stádiumig tartva, majd még az átnyarálás előtt a hernyófészkek az eredeti helyen körisfákra felhelyezendők, ugyanis az átnyaráltatás és átteleltetés a fogságban a természetesnél nagyobb veszteségekkel járhat);

- parazitáltság vizsgálata az áttelelés után begyűjtött hernyókon (célszerű 10×10 hernyót begyűjteni különböző kvadrátokon); a bebábozódott ép hernyókból kikelt lepkék az eredeti élőhelyen engedendők szabadon.

Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

Tekintettel a nagy tűzlepke tényleges, illetve potenciális élőhelyeinek jelentős kiterjedésére a térségben, indokolt egyrészt a az elmúlt években végzett kutatások alapján ismertté vált állományok további kutatása, mind a populációk egyedszámát, mind azok területi eloszlását illetően, valamint a többi olyan, potenciális élőhely felmérése, amelyekről a faj eddig még nem került elő. Javasoljuk, hogy a monitorozás minimálisan 3, optimálisan pedig 5 éves időintervallumot öleljen fel. A kutatásokat mind az első, mind pedig a második nemzedéken javasolt elvégezni.

A populációbecslés – időjárástól, rendelkezésre álló időtől és erőforrásoktól függően – történhet:

- 1.) Az ún. „triple catch” módszerrel (napi háromszori számlálás), melynek az a lényege, hogy a vizsgált területen a felmérés minden napján háromszor – délelőtt, délben, illetve délután – be kell járni egy előre meghatározott mintavételi utat, és a megfigyelt imágók száma mindhárom alkalommal rögzítésre kerül. A populáció mérete, valamint átlagos egyedszáma ezekből az adatokból, egy e célra kifejlesztett matematikai képlettel számolható ki.

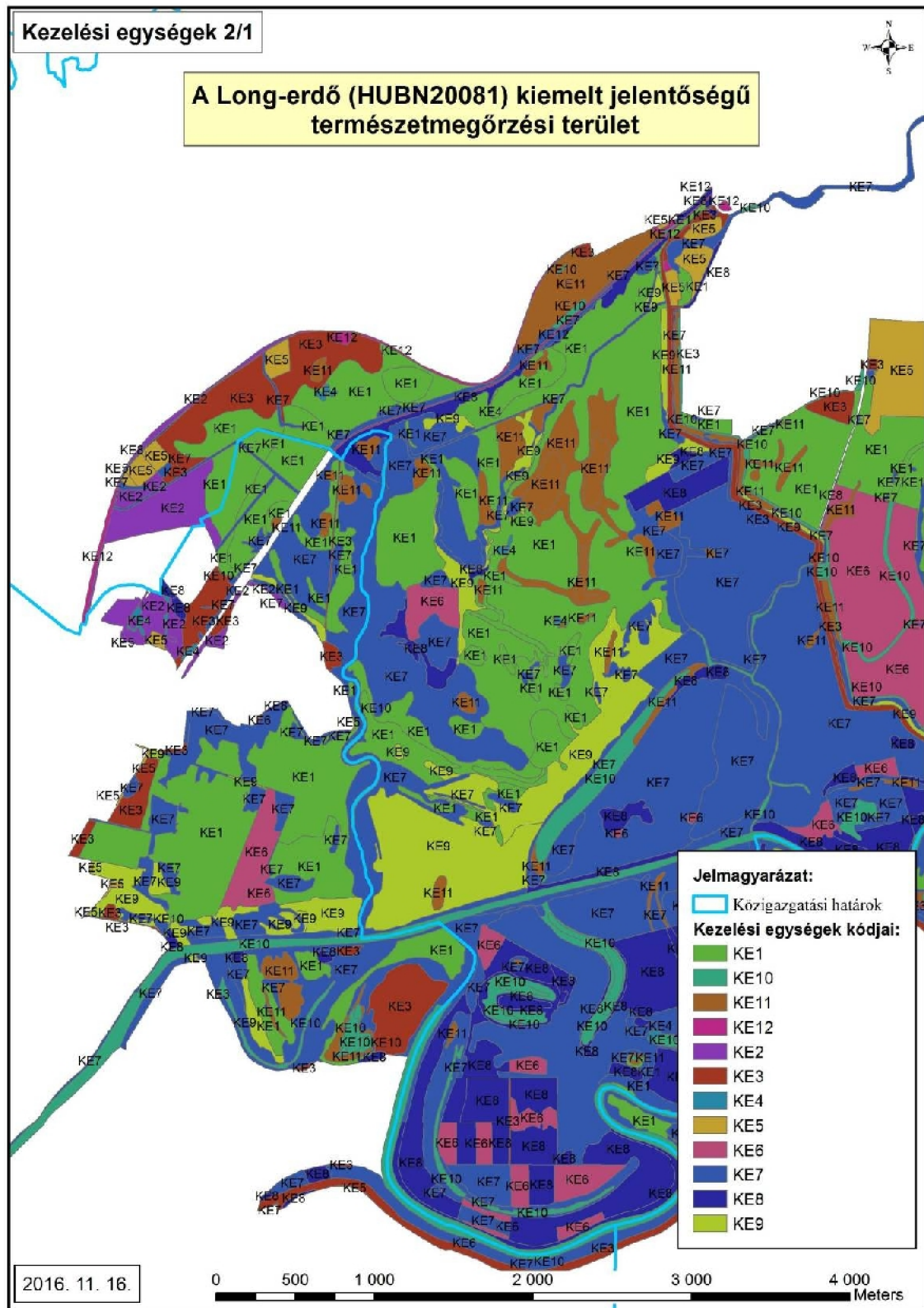
- 2.) Transzekt menti számlálással, akár a teljes terület bejárása alapján (véleményem szerint ez a legcélravezetőbb, és egyben legpontosabb megoldás), vagy pedig az adott élőhely méretétől függően legalább 50 - 150 méter hosszú, a faj számára legoptimálisabb növényzetű gyepeket célzó útvonalon. A transzekt menti számlálás

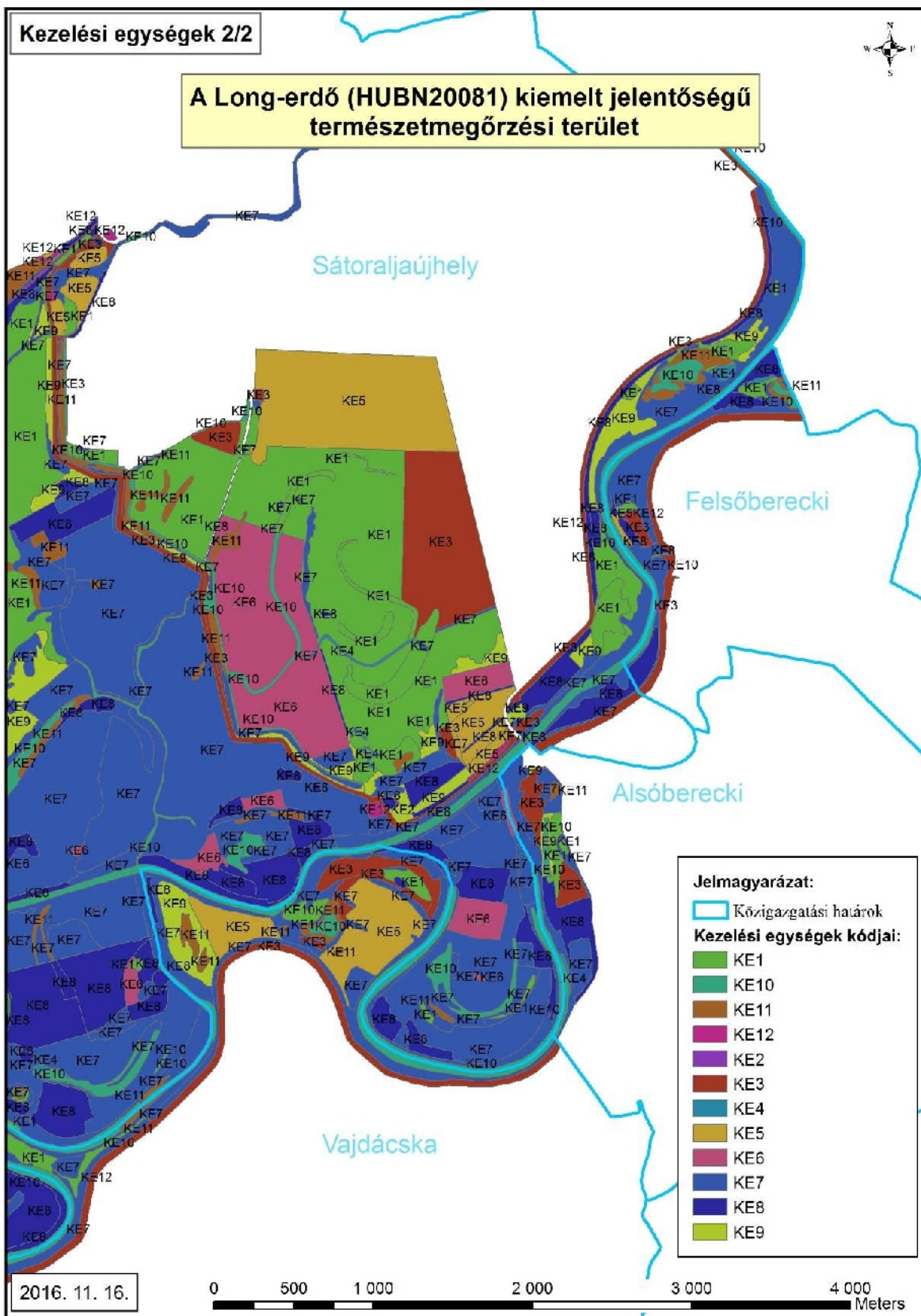
esetén indokolt rögzíteni a lepkék előfordulási adatainak GPS-koordinátáit (néhány esetet kivéve, például tömeges rajzás esetén, amikor az összes imágó pontos helyzetének meghatározása nyilvánvalóan lehetetlen), továbbá a transzekt kezdő-, és végpontjának (vagy akár a megtett út összes pontjának) koordinátáit is.

- 3.) Jelölés-visszafogás módszerével (alkalmas élőhely, továbbá jó időjárási körülmények esetén ez a módszer eredményezi a legpontosabb adatokat, különösen akkor, ha erre valamennyi mintavételi ponton, és a rajzási idő minden napján sor kerül).

- 4.) Hernyók számlálásával az élőhelyen előre kijelölt mintavételi kvadrátokban.

3.2.5. Mellékletek

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Long-erdő (HUBN20081) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területekbe és a Bodrogszeg-Kopasz-hegy-Taktaköz HUBN10001 különleges madárvédelmi területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A Long-erdő TT is teljes egészében része a területnek a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény is vonatkozik rá.

Mivel Sárospatak és Sátoraljaújhely külterülete a Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj világörökségi helyszín és védőövezete része, ezért érvényesek a 5/2012. (II. 7.) NEFMI rendelete és a 2002. június 29. hozott UNESCO határozat

Továbbá a terület teljes egészében része az országos ökológiai hálózatnak is egyben (ld. 1.6. fejezet).

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.”

3.3.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

A Natura 2000 területet 64 MEPAR blokk érinti és 2176,9 ha támogatható. Ebből 2112,4 ha a Bodrogszeg A zóna, 64,5 ha Bodrogszeg B zóna MTÉT, és 217, 03 ha nem MTÉT besorolású.

Natura 2000 kifizetések a 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet által meghatározott feltételek betartása mellett kérhetők, ez kizárólag gyepterületek hasznosítású területek esetében van hatályban. A gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatást a 128/2007. (X.31) FVM rendelet szabályozza. Az ebben foglalt a feltételeknek a betartása nem csak a Natura 2000 területekre, hanem a SAPS támogatásokra is vonatkozik. A Natura 2000 gyepterületek esetében viszont ezen, valamint a 269/2007. (X.18.) és a 275/2004. (X.8.) Korm. rendeletben megfogalmazott földhasználati szabályokat abban az esetben is be kell tartani, ha a földhasználó nem igényel a területén támogatást.

A SAPS (Single Area Payment Scheme), azaz egységes területalapú támogatás hazánkban azokra a gyepterületekre és szántó területekre igényelhető, melyek a MEPAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. A gazdálkodónak az összes bejelentett területét a helyes mezőgazdasági gyakorlatnak megfelelően kell művelnie és megfelelő környezeti állapotban kell tartania. Ezeknek a feltételeknek a teljesítését a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH), külön megállapodás alapján az illetékes szakhatóságok bevonásával térinformatikai módszerekkel, helyszíni bejárással ellenőrzi.

A területen az A zónában a gyepterületek élőhelyfejlesztési előírásokkal és a természetvédelmi gyepterületek, B zónában ezt kiegészíti a szántóföldi növénytermesztés madár- és apróvad élőhelyfejlesztési előírásokkal támogathatók zonális célprogramban. Horizontális célprogramban extenzív gyepterületek célprogramra lehet, valamint ökológiai növénytermesztés és gyepterületek célprogramra, utóbbira csak akkor lehet pályázni, ha bejelentett biogazdálkodó.

Horizontális ültetvényes célprogramban a gyümölcsösök esetében ökológiai gyümölcs és valamint hagyományos gyümölcstermesztésre van lehetőség pályázni. Ökológiaira csak bejelentett biogazdálkodóként lehet pályázatot benyújtani.

Erdőkre (szektortól függetlenül) igénybe vehető támogatások:

A) 32/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti potenciál helyreállítására nyújtandó támogatások igénybevételének részletes szabályairól – A jogszabály alapján normatív, vissza nem térítendő támogatás igényelhető a természeti katasztrófa (pl. vízkár, szélkár, tűzkár) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, valamint a másodlagos erdőkárok megelőzésére:

- alaptámogatás: (a) erdőfelújítást megelőző terület-előkészítés, a károsodott faállomány letermelése, (b) első kivitelű erdősítés vagy pótlás, (3) tűrevágás vagy sarjztatás

- kiegészítő támogatás: (a) bakhátak létesítése, (b) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése, (c) 15 fokot meghaladó lejtésű területen rőzsefonat vagy talajfogó gát létesítése

B) 139/2009. (X. 22.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről – A jogszabály alapján normatív, területalapú, vissza nem térítendő támogatás igényelhető az alábbi fafajcserés szerkezet-átalakítási beavatkozások finanszírozására:

- erdőállomány alatti erdősítéssel történő szerkezetátalakítás
- tarvágást követő szerkezetátalakítás: (a) fafajcserével, (b) fafajcserével, tuskózással, gyökérfésüléssel, (3) fafajcserével, fainjektálással vagy tuskókenéssel
- állománykiegészítéssel történő szerkezetátalakítás

Erdőkre (a többségi állami tulajdonú területek kivételével) igénybe vehető támogatások:

C) 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről – A jogszabály alapján normatív terület-, illetve térfogatalapú, vissza nem térítendő támogatás igényelhető az alábbi (természetvédelmi célokat is magába foglaló) célprogramokra:

- agresszíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása
- szálaló erdőgazdálkodás bevezetése
- erdőállományok kézimunka-igényes ápolása
- őshonos erdőállományok tarvágásos felújításának visszaszorítása
- speciális erdei élőhelyek és természetes erdőfelújítás lehetőségének biztosítása: (a) mikroélőhelyek kialakítása, fenntartása, (b) facsoportok visszahagyása a véghasználat során, (c) az erdőfelújítás sikerességét biztosító cserjeszabályozás
- véghasználat elhalasztása talaj- és élőhelyvédelem céljából
- közjóléti célú erdők fenntartása
- erdei tisztások kialakítása és fenntartása
- természetkímélő anyagmozgatási módszerek alkalmazása

Erdőkre (az önkormányzati és többségi állami tulajdonú területek kivételével) igénybe vehető támogatások:

D) 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól – A jogszabály alapján vissza nem térítendő kompenzációs támogatás vehető igénybe a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató

jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrézset területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából.

Erdőkre (magán- és önkormányzati tulajdonú területekre) igénybe vehető támogatások:

E) 25/2012. (III. 20.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a fiatal erdők állományneveléséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről – A jogszabály alapján vissza nem térítendő támogatás vehető igénybe a fiatal erdők gazdasági értékét növelő állománynevelési jellegű tevékenységek (befejezett erdősítés ápolás, tisztítás és törzsnyesés) végzésére.

A magántulajdonú erdők esetében a 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló jogszabály alapján normatív terület-, illetve térfogatalapú, vissza nem térítendő támogatás, valamint a 25/2012. (III. 20.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a fiatal erdők állományneveléséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló jogszabály alapján vissza nem térítendő támogatás, továbbá a 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló jogszabály alapján vissza nem térítendő kompenzációs támogatás vehető igénybe a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrézset területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezésére igényelhető.

3.3.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A felsoroltakhoz képest új támogatási jogcímre (részletes elővizsgálatok híján) nem tudunk javaslatot tenni, a vizsgálati terület erdein belül mutakozó magas állami tulajdoni hányad miatt azonban valamilyen módon szükségesnek tartanánk a fenti szempontok/jogcímek állami szektorra való kiterjesztését is. Mivel az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) közvetlenül nem támogathatók az állami tulajdonú területek, itt szóba jöhetnek esetleg az állami erdőgazdálkodás rendszerén belül elkészítendő belső szabályozások és utasítások (hozzájuk rendelten pedig belső pénzeszköz-elkülönítések), illetve a plusz források bevonását jelentő, az ismertetett (vagy azokhoz hasonló) jogcímek szerinti, természetvédelmi célokat is szolgáló tevékenységek megvalósítását segítő pályázatok. A nem állami tulajdonú területek esetében elemzésnek szükséges továbbá alávetni a jelenlegi támogatás-igénylések és támogatottság mértékét, a futó programok megfelelőségét, hogy a működő támogatási programok hatékonyságáról reális helyzetképet kapjunk.

Gyepterületek esetében a gyepgazdálkodás élőhelyfejlesztési előírásokkal és a természetvédelmi gyeptelepítés célprogramba javasoljuk az inváziós növény irtását és a cserjésedés visszaszorítását is beépíteni.

Javasoljuk az osztatlan közös tulajdonú földek, megosztásának rendezését, mivel a földhasználóként való bejelentkezés, - mint támogatások igénylésének alapja - adminisztratíván nehezített amióta az összes tulajdonos hozzájárulása szükséges, így sok terület kezeletlenül marad.

Javasoljuk orvosolni a Natura 2000 támogatások helyrajzi számhoz és nem MEPAR-blokkhoz való kötését. Jelenleg a MEPAR-blokk egy hrsz-nél nagyobb mesterségesen megállapított egység, melyen belül, ha 1 hrsz is Natura 2000 területen fekszik az egész blokkra felvehető a Natura 2000 támogatás (akkor is, ha nem minden hrsz kihirdetett

Natura 2000 terület!!). A jogszabályok előírásai viszont csak a Natura 2000 területekre érvényesek, így az ellenőrzés is csak arra terjedhet ki.

Javasoljuk a Natura 2000 jogszabályokban a gyepek fogalmának konkretizálását és következetes alkalmazását. A kijelölés szempontjai csak úgy érvényesíthetők maradéktalanul, ha természetben gyepek területeket nem szántanak be engedély nélkül és az át nem minősített szántó művelési ágú, de természetben gyepek területek beszántását Natura 2000 területen a földhivatal (természetvédelmileg indokolt esetben!) nem szankcionálja. Ezen probléma jogszabályi rendezése mindenképp megoldásra vár.

3.3.3. Pályázatok

Az erdős élőhelyek állapotának javítására plusz forrás bevonását jelenthetik a különböző élőhely-rekonstrukciós célzatú pályázatok (pl. KEHOP). A természetmegőrzési terület léptékében megfogalmazható lehetséges célprogramok a tulajdonviszonyok és támogatási kondíciók miatt elsősorban az állami erdőgazdálkodók részére jelenthetnek motivációt, azonban a terület területén található szétszórta erdőfoltok kapcsán a magánszektor érintettsége, illetve érdeklődése is felmerülhet.

Fontos feladat a Natura 2000 élőhelyek, jelölő fajok, teljes életközösségek bemutathatósága. A bemutatáson túl azonban jelentős szemléletformáló szerepet tölthetne be a terület, kiemelt figyelemmel a környék óvodáin, általános iskoláin túl a két igen közeli város (Sárospatak és Sátoraljaújhely) középiskolásai nagy számára, valamint a sárospataki tanítóképző leendő pedagógusaira.

Jelenleg nincs a területet érintő futó projekt.

Tervezett GINOP pályázat, turisztikai fejlesztése: Természeti és kultúrtörténeti értékeket bemutató interaktív ökoturisztikai bemutatóhelyek hálózatának kialakítása a Zempléni Tájegységben. Ennek részprojektfje: Ökoturisztikai bemutatóhely kialakítása, infrastrukturális felszerelése, vízi és szárazföldi természeti interaktív ösvények kialakítása a Long-erdő Természetvédelmi Területen a Bodrog folyó mentén. Jelenleg tervezés alatt van a projekt.

3.3.4. Egyéb

Egyéb javaslatot nem teszünk.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. A kommunikáció eddig megvalósult tevékenységei, alkalmazott eszközei

2013 februárjában összegyűjtöttük a területen érintett célcsoportok többségének elérhetőségeit, mely a tervezési folyamat során még újabb érintettekkel bővült.

2013 márciusától megkezdtuk a fontosabb célcsoportok, kulcsérintettek megkeresését. E-mailek vagy postai úton tájékoztató levelet küldtünk ki 20 érintett számára, melyben tájékoztattuk őket a fenntartási tervek tervezési folyamatáról, céljáról, kommunikációjáról, a tervezett fórumokról, információs anyagokról, arról, milyen módon nyílik lehetőségük észrevételeket és javaslatokat tenni (önkormányzati kifüggesztés, fórumok, honlap, levélben vagy e-mailek megküldött észrevételek), valamint együttműködésüket kértük az egyeztetési folyamatban. A tájékoztató levéllel együtt egy kérdőívet is eljuttattunk hozzájuk, melyben – célcsoportonként eltérő célzott tartalommal – a Natura 2000 kijelöléssel és az adott területtel kapcsolatos tájékozottságukról, a kijelöléshez való viszonyulásukról, problémáikról, elvárásaikról, javaslataikról kérdeztük őket. Az időközben felmerülő újabb kulcsérintettek számára ugyancsak megküldtük a tájékoztató levelet és kérdőívet, így az előzetes tájékoztatás és kérdőívezés folyamata 2013 júliusáig zajlott. A

megkeresett 20 érintett közül 5 válaszolt (levélben, e-mailen vagy telefonon) a kérdőívben feltett kérdésekre.

2013 májusában az érintett 5 település önkormányzatával telefonon is kapcsolatba léptünk, ily módon is tájékoztatva őket a fenntartási tervek készítésének kommunikációs folyamatáról. Együttműködésüket kértük, és már a fórumok előkészítésére irányulóan javaslatukat egy-egy esetleges fórumhelyszínre, valamint a helyben alkalmazható tájékoztatási módokra.

2013 júniusában telefonon is megkerestük a sárospataki falugazdász irodát és interjút készítettünk velük. Emellett együttműködésüket kértük, tájékoztattuk őket a fenntartási tervek készítésének folyamatáról, kommunikációjáról.

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság honlapján (<http://anp.nemzetipark.gov.hu>) 2013. február 5-én hírt tettünk közzé arról, hogy 14 másik Natura 2000 területtel együtt elkezdődött a terület fenntartási tervének elkészítése, annak felmérési és kommunikációs folyamata hogyan zajlik, valamint az egyes területeken milyen jelölő értékek találhatók (http://anp.nemzetipark.gov.hu/index.php?pg=news_7_1954). 2013. május 21-én a honlap „Egyéb védelmi kategóriák” menüpontjában kialakított „Natura 2000” menüpont alá (<http://anp.nemzetipark.gov.hu/natura2000>) felkerült a fenntartási tervekről egy rövid, általános tájékoztató, az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén belüli Natura 2000 hálózatot bemutató térkép, az érintett helyrajzi számokat tartalmazó rendelet, jogszabályok és a gazdálkodók számára további hasznos információk (kaszálással kapcsolatos ügyintézés rendje, bejelentőlap).

2013 júniusában elkészült a tájékoztató leporelló, mely tartalmazza a területen várható korlátozásokat és azok okait, valamint a természetvédelmi kezelő elérhetőségét.

2013 szeptemberében felkerült a honlapra a fenntartási terv tervezete, a tájékoztató leporelló, valamint a falu-, gazdafórum és terepbejárás meghívója (<http://anp.nemzetipark.gov.hu/hubn20081-long-erdo>).

A területre vonatkozó intézkedéseket és korlátozásokat, illetve elérhetőségeket tartalmazó leporellót a helyi lakosság, iskolák, civil szervezetek és gazdálkodók körében terjesztjük, de az pdf. formátumban a projekt honlapjáról is letölthető.

2013. október 17-én Sárospatakon, a megalapozó dokumentáción alapuló egyeztetési anyag elkészülése után egyeztető fórumot és terepbejárást szerveztünk, melyre meghívtuk az érintett célcsoportokat. A fórum időpontját 30 nappal a megrendezést megelőzően a legfőbb érintettek számára postai vagy elektronikus úton megküldtük. Ehhez mellékeljük a terv egyeztetési változatát. Ugyanekkor megkértük az érintett település önkormányzatát az egyeztetési változat kifüggesztésére. A kifüggesztés időtartamát az önkormányzat pecsétjével igazolta.

A fórumon elhangzottakat folyamatosan dokumentáltuk, és a javaslatokat lehetőség szerint a terv végleges változatába beépítettük.

1. táblázat: Alkalmazott kommunikációs eszközök

Alkalmazott kommunikációs eszköz	Szám	Időpont
érintettek levélben vagy e-mailban történő megkeresése és tájékoztatása	20 érintett 75 érintett	2013. március – július 2013. szeptember
honlap	3 megjelenés	2013.02.05. 2013.05.21. 2013.09.29.
nyomtatott ismertető	1 féle	2013. június
önkormányzati közzététel	5	2013. szeptember-október
terepbejárás	1 alkalom	2013. október 17.

	12 fő	
falufórum	1 alkalom 15 fő	2013. október 17.
gazdafórum	1 alkalom 16 fő	2013. október 17.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Előzetes kommunikáció során levélben vagy e-mailen megkeresett érintettek

5 földtulajdonos
Tiszavirág Halászati Szövetkezet
Bodrog Vadásztársaság Sátoraljaújhely
Sárospataki Kossuth Vadásztársaság
Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság
Északerdő Zrt. Sárospataki Erdészeti Igazgatóság
Abaúj-Zemplén Értékeiért Közhasznú Egyesület
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Zempléni Helyi Csoport
Sátoraljaújhely Önkormányzata
Sárospatak Önkormányzata
Alsóberecki Önkormányzata
Felsőberecki Önkormányzata
Vajdácská Önkormányzata
Sárospataki Területi Falugazdász Iroda
Agrárium Kht.
Bodrogmenti Vízgazdálkodási és Talajvédelmi Társulat

A területen érintett összes célcsoport

- a) gazdálkodók
Tiszavirág Halászati Szövetkezet
Bodrog Vadásztársaság Sátoraljaújhely
Sárospataki Kossuth Vadásztársaság
Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság
Északerdő Zrt. Sárospataki Erdészeti Igazgatóság
14 magán erdőgazdálkodó
Szuro-Trade Kft.
Dro-Ko Kft.
Scherg Lőrinc Drávamenti Ebt.
Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
- b) a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői
Északerdő Zrt.
Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
Földtulajdoni lapok alapján tulajdonosok
- c) helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet
Abaúj-Zemplén Értékeiért Közhasznú Egyesület
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Zempléni Helyi Csoport
Szalamandra Természetjáró Egyesület
MILIC Természetjáró Egyesület
Ébredő Vidék Közhasznú Egyesület
Zöld Zemplénért Szövetség Egyesület
Sárospataki Lokálpatrióták Egyesülete

Zempléni Fejlesztési Társaság Alapítvány

d) Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervei és települési önkormányzatok

Sátoraljaújhely Önkormányzata

Sárospatak Önkormányzata

Alsóberecki Önkormányzata

Felsőberecki Önkormányzata

Vajdácská Önkormányzata

B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága

B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal FI Vadászati és Halászati Osztály

B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Szolgálat

Észak-magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség

Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal

Nemzeti Hírközlési Hatóság Miskolci Igazgatóság

B.-A.-Z. Megyei Rendőr-főkapitányság

ÁNTSZ Észak-magyarországi Regionális Intézet Kirendeltsége

Nemzeti Közlekedési Hatóság Észak-magyarországi Regionális Igazgatóság

B.-A.-Z. Megyei Földhivatal

Sátoraljaújhelyi Járási Földhivatal

Sátoraljaújhelyi Hivatásos Tűzoltóság

B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal Állami Főépítész

Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság

B.-A.-Z. Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság

B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Miskolc Járási Hivatal Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatala

g) egyéb területhasználók

Sátoraljaújhelyi Horgász Egyesület

Tokaji Ferenc Sporthalász és Horgászegyesület

Bodrogmenti Sporthorgász Egyesület

h) gazdálkodói szakmai szövetségek

B.-A.-Z. Megyei Kereskedelmi és Iparkamara

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kereskedelmi és Iparkamara

i) helyi gazdakör

Sátoraljaújhely és Vidéke Gazdakör

Vajdácskai Gazdakör

j) agrár szaktanácsadók

6 agrár szaktanácsadó

k) falugazdászok

Sárospataki Területi Falugazdász Iroda

ZEMPLÉN Falugazdász Egyesület

n) agrárszakmai és érdekképviselői szervezet

Agrárium Kht.

Sátoraljaújhely-Hegyköz Területfejlesztési Önkormányzati Társulás

o) vízgazdálkodási társulat
Bodrogmenti Vízgazdálkodási és Talajvédelmi Társulat

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Az előzetes kommunikáció folyamán felvettük a kapcsolatot több hatósággal, a fenntartási tervek készítéséhez szükséges adatok megkérése ügyében.

2013 áprilisában megkerestük a B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóságának Vadászati Osztályát, és kikértük a fenntartási tervek készítéséhez szükséges vadászati adatokat.

Ugyancsak 2013 áprilisában a B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóságától megkértük a területen érintett erdőgazdálkodók elérhetőségét.

2013 őszén meghívtuk az érintett hatóságokat a fórumokra és a terepbejárásra, valamint elküldtük részükre a terv tervezetét, és kértük, hogy véleményezzék azt. A megkeresett 19 hatóság közül 11 jelzett vissza.

Beépítésre kerültek a B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság, B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság, Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság Miskolci Igazgatóság, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Közlekedési Felügyelőség, B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Földhivatala Sátoraljaújhelyi Járási Hivatal Sátoraljaújhelyi Járási Földhivatal, Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság, B.-A.-Z. Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ, Északerdő Zrt., Sárospataki Kossuth Vadásztársaság és egy magánszemély észrevételei.

A B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság tájékoztatást adott arról, hogy Natura 2000 elsődleges rendeltetést a 2009. évi XXXVII. tv. (Evt.) 24. § (5) bekezdése alapján a körzeti erdőterv készítése és az erdőtervek elfogadása esetén lehet megállapítani, mely beépítésre került a 3.2.1. Élőhelyek kezelése fejezetben.

A B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság jelezte, hogy a fenntartási tevékenységek során gondoskodni kell arról, hogy a környezeti hatások az érintett és a környező termőföldek minőségében kárt ne okozzanak, ez beépítésre került a 3.2.1. Élőhelyek kezelése fejezetben.

A Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság Miskolci Igazgatóság az elektronikus hírközlési építmények vonatkozásában a 2003. évi C. törvény 94. § (1) bekezdését, a postai létesítmények vonatkozásában a 2012. évi CLIX. törvény 31. § (1) bekezdését kéri figyelembe venni. Javaslatuk beépítésre került a 3.2.1.1. Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok fejezetben.

A B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Közlekedési Felügyelőség jelezte, hogy a kialakítandó, áthelyezendő, ideiglenes és végleges közlekedésépítési létesítményekhez, valamint a megszüntetendő közlekedési létesítményekre a hatóságuktól engedélyt kell kérni a 93/2012. (V.10.) kormányrendeletben foglaltaknak megfelelően, mely javaslat beépítésre került a 3.2.1.1. Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok fejezetben.

A B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Földhivatala Sátoraljaújhelyi Járási Hivatal Járási Földhivatal arról adott tájékoztatást, hogy a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény 5. §-ában foglalt hasznosítási kötelezettség teljesítése jogszabályi kötelezettség. Ezért a 3.2.1. Élőhelyek kezelése alfejezetben beépítésre került, hogy a termőföldek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó rendelkezéseket a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény is megállapít.

Az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság tájékoztatást adott arról, hogy az érintett vízfolyásszakaszokon a 1995. évi LVII. törvényben, a 347/2006. (XII. 23.) Korm. rendeletben, a 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendeletben, valamint a 21/2006. (I. 31.) Korm. rendeletben foglaltaknak megfelelően a szükséges fenntartási munkákat el kell végeznie az árvízi veszélyeztetettség csökkentése, valamint a nagyvizek károkozás mentes továbbvezetése érdekében.

A B.-A.-Z. Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság felhívta a figyelmet arra, hogy az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez

teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer megállapításáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet szerinti előírásokat a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs kifizetéseknel is alkalmazni kell, így a támogatás igénybevétele esetén kötelezően alkalmazandó a „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” feltételrendszer. Javaslatuk beépítésre került a 3.2.1. Élőhelyek kezelése alfejezetében.

A Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ kérte annak feltüntetését, hogy a világörökségi területen elhelyezkedő bármilyen tájhasználati formának, tevékenységnek, létesítménynek, épített elemnek a lehető legjobban kell illeszkednie a világörökségi terület épített és táji környezetéhez, amely beépítésre került a 3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése fejezetben.

Az Északerdő Zrt. megjegyezte, hogy a fenntartási terv a vonatkozó 275/2004. Korm. r. 4. § (5) bekezdésének megfelelően nem korlátozásokat, hanem földhasználati javaslatokat kell, hogy tartalmazzon a gazdálkodók részére, ezzel ellentétben a fenntartási tervben szereplő táblázatok és azok részletes magyarázata előírásokat, tiltásokat, korlátozásokat tartalmaz; javasolják ezek átfogalmazását. Az átfogalmazás a végleges tervben az átdolgozott Útmutató (2014) melléklete szerint megtörtént.

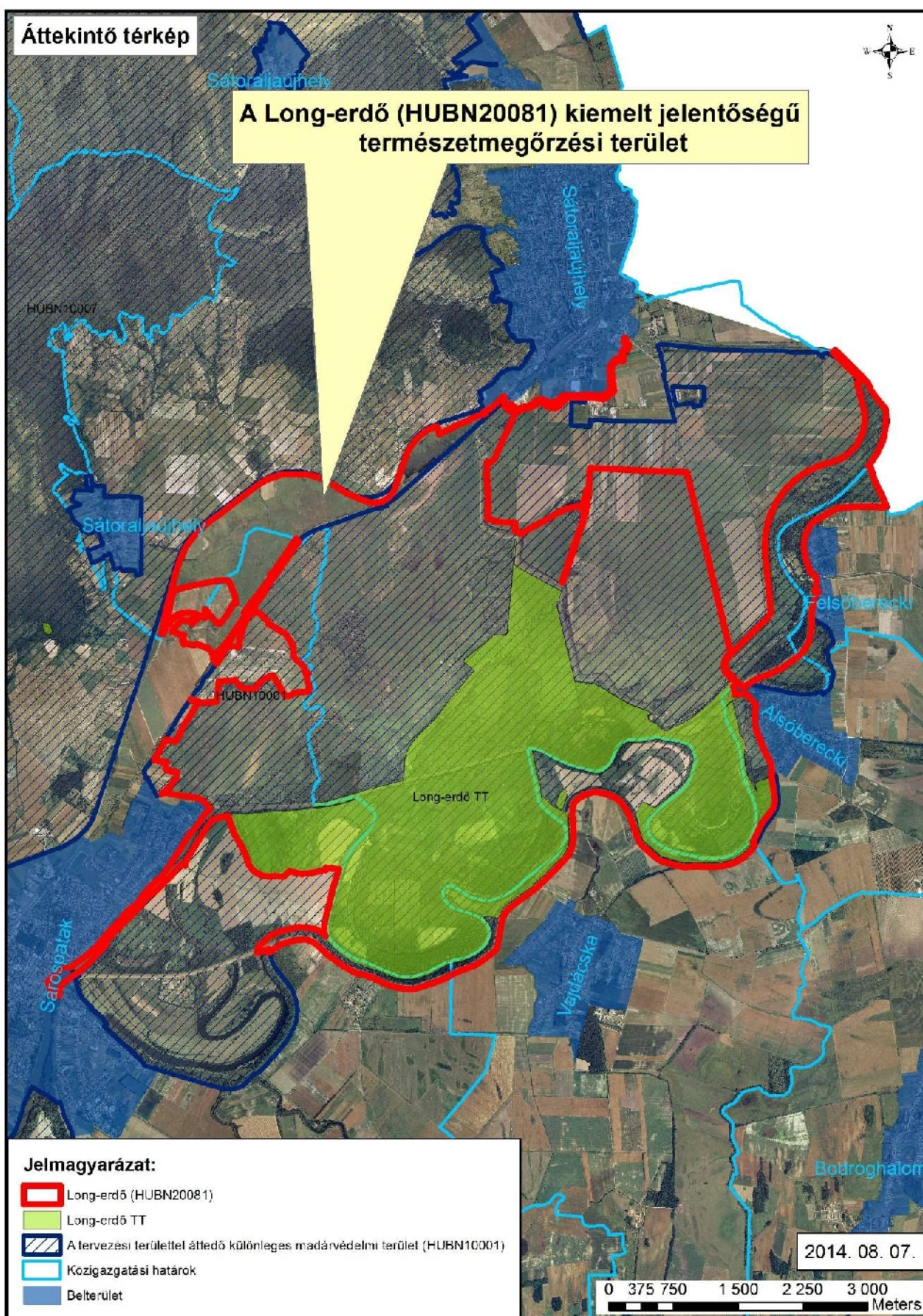
A Sárospataki Kossuth Vadásztársaság javasolta, hogy bizonyos feltételek mellett lehessen engedélyezni a szórók működtetését, mert jobban lehet szabályozni általuk az állományt. Észrevételük kapcsán tájékoztattuk, hogy az említett tevékenységek védett területen egyébként is engedélykötelesek és minden esetben egyedi elbírálás szerint kell eljárni.

Nem tett kifogást a tervezetben foglaltakkal kapcsolatban az Észak-magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség és a B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szerve.

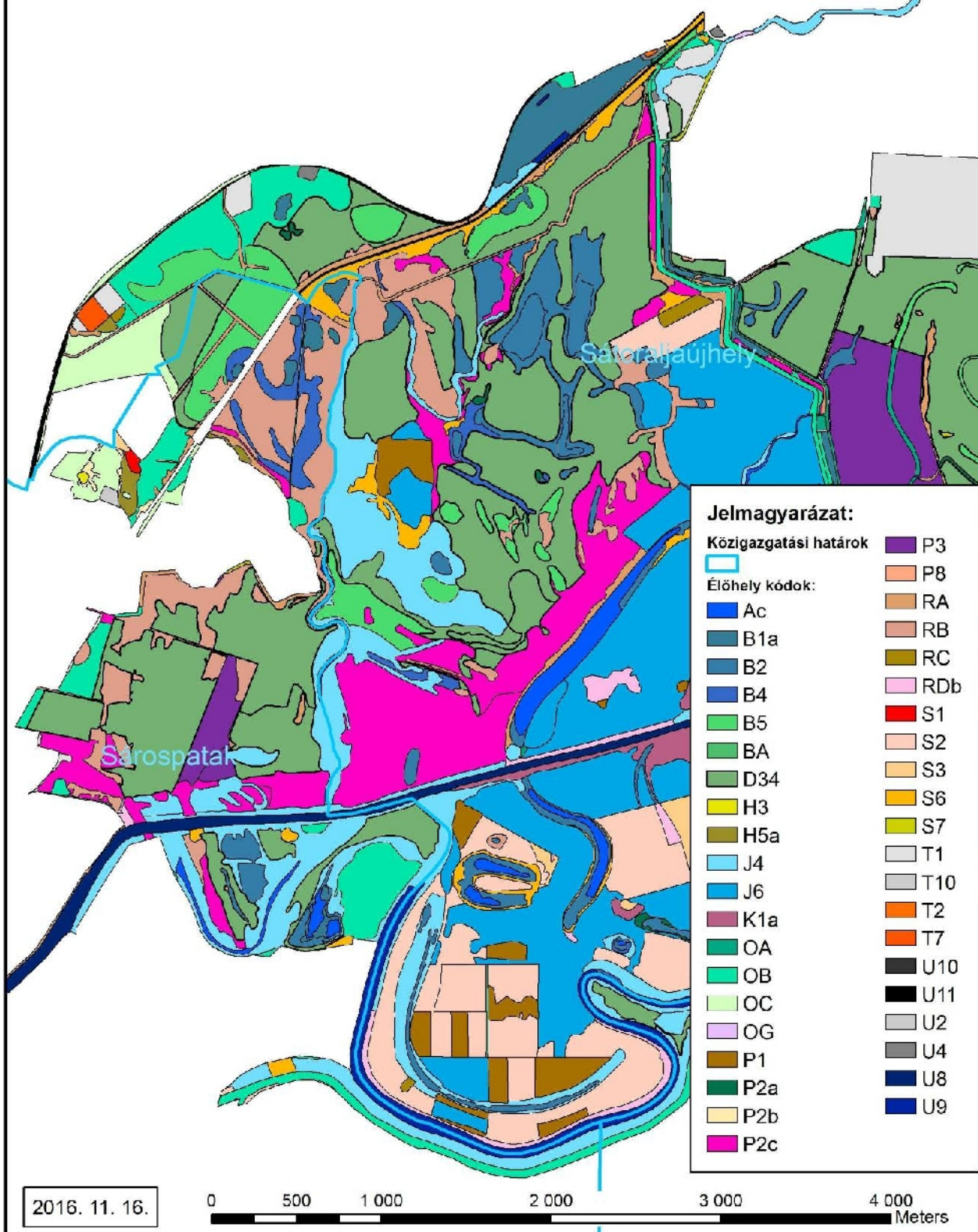
Illetékesség hiányában nem tett észrevételt a B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Földhivatala.

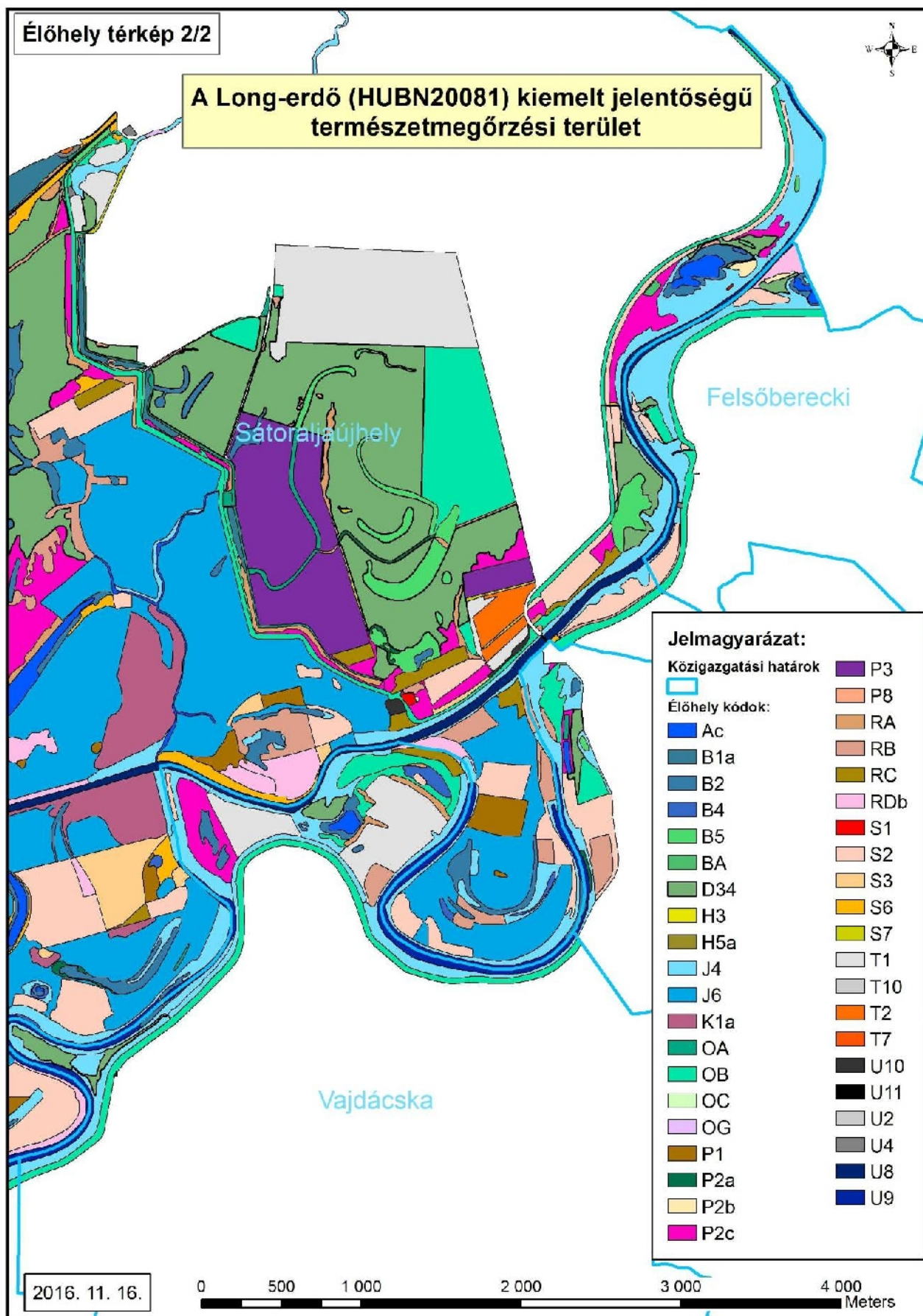
A hatóságok és egyéb érintettek észrevételeinek összefoglalását a 3.4. melléklet tartalmazza.

3. Térképek

A Long-erdő (HUBN20081) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

Á-NÉR KÓDLISTA

- Ac – Álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete - Euhydrophyte vegetation of naturally eutrophic and mesotrophic still waters
- B1a – Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások - Eu- and mesotrophic reed and Typha beds
- B2 – Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet - Glyceria, Sparganium and Schoenoplectus beds
- B3 – Vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak - Water-fringing helophyte beds with Butomus, Eleocharis or Alisma
- B4 – Lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek - Tussock sedge communities
- B5 – Nem zsombékoló magassásrétek - Non-tussock tall-sedge beds
- BA – Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál - Fine scale mosaic or zonation of marsh communities
- C23 – Tőzegmohás átmeneti lápok és tőzegmohalápok - Transition mires and raised bogs
- D2 – Kékperjés rétek Molinia meadows
- D34 – Mocsárrétek - Mesotrophic wet meadows
- D5 – Patakparti és lápi magaskórósok - Tall-herb vegetation of stream banks and fens
- D6 – Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet - Tall-herb vegetation of floodplains, marshes and mesic shadowed forest fringes
- E1 – Franciaperjés rétek - Arrhenatherum hay meadows
- E2 – Veres csenkeszes rétek - Festuca rubra hay meadows and pastures
- E34 – Hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek - Nardus swards and other acidofrequent grasslands on shallow soils
- G2 – Mészkedvelő nyílt sziklagyepek - Calcareous open rocky grasslands
- H2 – Felnyíló, mészkedvelő lejtő- és törmelékgyepek - Calcareous rocky steppes
- H3a – Köves talajú lejtősztyepek - Slope steppes on stony soils
- H4 – Erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok - Semi-dry grasslands, forest-steppe meadows
- H5a – Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek - Closed steppes on loess
- I1 – Nedves felszínek természetes pionír növényzete - Natural pioneer vegetation of wet substrates
- J1a – Fűzlápok - Willow carrs
- J3 – Folyómenti bokorfüzesek - Riverine willow scrub
- M8 – Száraz-félszáraz erdő- és cserjés szegélyek Thermophilous forest fringe vegetation
- P2a – Üde és nedves cserjések - Wet and mesic pioneer scrub
- P2b – Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések - Dry and semi-dry pioneer scrub
- P2c – Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű fajok uralta állományok (csak definíció) - Stands of non-native shrubs or Reynoutria species
- J1b – Nyírlápok, nyíres tőzegmohalápok - Birch mire forests
- J2 – Láp- és mocsárerdők - Swamp woodlands
- J4 – Fűz-nyár ártéri erdők Riverine willow-poplar woodlands
- J5 – Égerligetek - Riverine ash-alder woodlands
- J6 – Keményfás ártéri erdők - Riverine oak-elm woodlands
- K1a – Gyertyános-kocsányos tölgyesek - Lowland oak-hornbeam woodlands
- K2 – Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek - Sessile oak-hornbeam woodlands
- L2a – Cseres-kocsánytalan tölgyesek - Pannonian-Balcanic Quercus cerris-Quercus petraea woodlands
- L2b – Cseres-kocsányos tölgyesek - Quercus cerris-Quercus robur woodlands
- L5 – Alföldi zárt kocsányos tölgyesek - Closed lowland steppic oak woodlands
- M1 – Molyhos tölgyes bokorerdők - Quercus pubescens scrub
- LY1 – Szurdokerdők - Forests of ravines
- LY2 – Törmelékletjtő-erdők - Mixed forests of slopes and screes
- OA – Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek Uncharacteristic wetlands
- OB – Jellegtelen üde gyepek - Uncharacteristic mesic grasslands
- OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek - Uncharacteristic dry and semi-dry grasslands
- OD – Lágyszárú évelő özönfajok állományai (csak definíció) - Stands of invasive forbs
- OF – Magaskórós ruderalis gyomnövényzet (csak definíció) - Ruderal tall-herb vegetation
- OG – Taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (csak definíció) - Trampled and ruderal vegetation
- P1 – Őshonos fafajú fiatalosok (csak definíció) - Saplings of native tree species
- P3 – Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősisítés (csak definíció) - New afforestations

P45 – Fás legelők, fás kaszálók, legelőerdők, gesztenyeligetek - Wood pastures and Castanea sativa woods
 P8 – Vágásterületek (csak definíció) - Cutting areas
 RA – Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok - Scattered native trees or narrow tree lines
 RB – Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők - Uncharacteristic or pioneer softwood forests
 RC – Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők - Uncharacteristic hardwood forests and plantations
 RDa – Őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők - Coniferous forests and plantations mixed with native deciduous tree species
 RDb – Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők - Non-native deciduous forests and plantations mixed with native tree species
 S1 – Ültetett akácok (csak definíció) - Robinia pseudoacacia plantations
 S2 – Nemesnyárasok (csak definíció) - Populus x euramericana plantations
 S3 – Egyéb tájidegen lombos erdők (csak definíció) - Plantations of other non-native deciduous tree species
 S4 – Erdei- és feketefenyvesek (csak definíció) - Scots and black pine plantations
 S5 – Egyéb tájidegen fenyvesek (csak definíció) - Plantations of other conifers
 S6 – Nem őshonos fafajok spontán állományai (csak definíció) - Spontaneous stands of non-native tree species
 S7 – Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok (csak definíció) - Scattered trees or narrow tree lines of non-natives tree species
 T1 – Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (csak definíció) - Annual intensive arable fields
 T2 – Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (csak definíció) - Perennial intensive arable fields
 T3 – Zöldség- és dísznövénykultúrák, melegházak (csak definíció) - Vegetable and flower plantations, greenhouses
 T4 – Rizskultúrák (csak definíció) - Rice fields
 T5 – Vetett gyepek, füves sportpályák (csak definíció) - Sowed or fertilized grasslands, sports-grounds
 T6 – Extenzív szántók (csak definíció) - Extensive arable fields
 T7 – Intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények (csak definíció) - Intensive vineyards and orchards
 T8 – Extenzív szőlők és gyümölcsösök (csak definíció) - Extensive vineyards and orchards
 T9 – Kiskertek (csak definíció) - Gardens
 T10 – Fialat parlag és ugar (csak definíció) - New abandonments of arable lands
 T11 – Csemetekertek, faiskolák, kosárkötő fűz ültetvények (csak definíció) - Nurseries, Salix viminalis plantations
 U1 – Belvárosok, beépített faluközpontok, lakótelepek (csak definíció) - Cities, areas with blocks of flats
 U10 – Tanyák, családi gazdaságok (csak definíció) - Farms
 U11 – Út- és vasúthálózat (csak definíció) - Roads and railroads
 U2 – Kertvárosok, szabadidős létesítmények (csak definíció) - Suburbs and recreation areas
 U3 – Falvak, falu jellegű külvárosok (csak definíció) - Villages
 U4 – Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók (csak definíció) - Yards, wastelands, dumping grounds
 U5 – Meddőhányók, földdel már befedett hulladéklerakók (csak definíció) - Mine dumps, dumping grounds covered by ground
 U6 – Nyitott bányafelületek (csak definíció) - Open mines
 U7 – Homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak (csak definíció) - Sand, gravel, clay and peat mines, loess walls
 U8 – Folyóvizek (csak definíció) - Water streams
 U9 – Állóvizek (csak definíció) - Standing waters